

Studentų iš trečiųjų šalių patirtis Lietuvoje

2012 m. gegužė–birželis

UDK 378.1(474.5)

Šu49

Autoriai:

Sigita Šumskienė

dr. Audra Sipavičienė

Šis tyrimas atliktas pagal Europos migracijos tinklo (EMN) 2012 metų metinę programą.

EMN – tai ES valstybių narių ir Europos Komisijos tinklas, skirtas rinkti, analizuoti ir dalintis naujausia, objektyvia ir palyginama informacija migracijos bei prieglobsčio srityje europiniu lygiu ir patenkinti Bendrijos institucijų, valstybių narių valdžios institucijų bei plačiosios visuomenės informacijos apie migraciją ir prieglobstį poreikius. Lietuvoje EMN veiklą Lietuvos Vyriausybės nutarimu vykdo Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuras.

Daugiau informacijos apie EMN: www.emn.europa.eu; www.emn.lt.

Naujausia statistinė informacija apie migraciją www.123.emn.lt.

Šis tyrimas publikuojamas Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės lėšomis.

ISBN 978-9955-697-31-2

© Tarptautinė migracijos organizacija (TMO) ir Europos migracijos tinklas (EMN)

Studijoje pateikta analizė nebūtinai atspindi oficialią Lietuvos Respublikos, Europos Komisijos ar TMO ir jos šalių narių poziciją.

Visos teisės saugomos. Kopijuoti visą ar dalimis, taip pat naudoti komerciniais tikslais be Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuro raštiško leidimo draudžiama.

TURINYS

Įvadas	4
Tyrimo metodika	5
Tyrimo rezultatai	6
1. Kodėl Lietuva?	6
1.1 Svarstymai, kur studijuoti, ir Lietuvos pasirinkimo priežastys	7
1.2 Išgyvenimai ir nuostatos prieš atvykstant į Lietuvą	10
2. Universiteto vaidmuo renkantis, kur studijuoti	12
2.1 Svarbiausios priežastys, lėmusios universiteto pasirinkimą	13
2.2 Informacijos apie universitetą šaltiniai	16
3. Studijų Lietuvoje vertinimas	18
3.1 Studijų Lietuvoje privalumai ir trūkumai užsienio šalių studentų požiūriu	19
3.2 Savo universiteto vertinimas	21
3.3 Mokesčio už studijas vertinimas	25
3.4 Studijų Lietuvoje ir universiteto rekomendavimas	26
4. Pagrindinės migracijos problemos	30
4.1 Imigracijos procedūrų vertinimas	31
4.2 Sunkumai bei pagalba gaunant ar pratęsiant LLG Lietuvoje	34
4.3 Institucijų darbo kokybės ir geranoriškumo vertinimas	37
5. Gyvenimas Lietuvoje	38
5.1 Savijauta Lietuvoje	39
5.2 Integracija Lietuvoje ir ją sunkinantys veiksniai	40
5.3 Integraciją lengvinantys veiksniai	45
6. Respondentų siūlymai, kaip skatinti užsienio studentų pritraukimą į Lietuvą	48
PRIEDAI	52
1 priedas. Respondentų charakteristikos	52
2 priedas. Kitos svarstytos šalys	57
3 priedas. Stipriosios ir silpnosios universitetų sritys	58

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM) skatina Lietuvos aukštojo mokslo tarptautiškumą ir siekia didinti užsienio studentų skaičių Lietuvoje. Užsienio studentai ne tik moka už studijas, bet ir netiesiogiai prisideda prie mokymo ir mokymosi procesų kokybės gerinimo – universitetuose rengiamos naujos studijų programos, tobulinami dėstytojų bei studentų užsienio kalbų įgūdžiai, Lietuvos studentai keičiasi ir įgyja unikalios tarpkultūrinės patirties.

ŠMM išsikėlė tikslą populiarinti aukštąjį mokslą kaip „paslaugą“ užsienyje ir pasisako, kad studentai ir dėstytojai, atvykstantys iš kitų šalių, turėtų susidurti su mažesnėmis biurokratinėmis kliūtimis gaudami vizą, leidimą gyventi ir dirbti Lietuvoje, legalizuodami išsilavinimo dokumentus. Taip pat siekiama didinti studijų dalykų užsienio kalba ir jungtinių studijų programų skaičių, paprastinti kvalifikacijų pripažinimą. Galima teigti, kad ŠMM imigraciją vertina ne kaip grėsmę, bet kaip galimybę didinti Lietuvos aukštojo mokslo tarptautiškumą ir tobulinti mokymosi procesą. Lietuvos kontekste tokia ministerijos pozicija yra novatoriška ir drąsi.

Aukštojo mokslo, kaip paslaugos, samprata skatina užsienio studentus vertinti ne tik kaip imigrantus, bet ir kaip paslaugų gavėjus, kurie renkasi, kurioje šalyje mokysis ir artimiausius metus kurs savo gyvenimą, kokiame universitete ir už kokią studijų programą yra pasirengę mokėti. Jeigu užsienio studentus suvokiame kaip paslaugos gavėjus, tai skatina suprasti ir pagal galimybes atsižvelgti į jų poreikius ir lūkesčius, nes tik žinant, kas jiems svarbu, renkantis Lietuvą ar konkretų universitetą, kas labiausiai skatina, o kas trukdo atvykti ir mokytis Lietuvoje, galima plėtoti studentams skirtas kokybiškas bei jų poreikius tenkinančias aukštojo mokslo paslaugas. Prioritetas turėtų būti aukštos kokybės išsilavinimas ir gabių užsienio studentų pritraukimas, nes tik tokiu būdu galime tapti mokslo centru, o ne „tramplinu į Europą“.

Šis tyrimas suteikia galimybę pažvelgti į tarptautinių studijų aktualijas pačių studentų akimis. Apklausa ne tik atskleidžia trečiųjų šalių studentų subjektyvią patirtį, bet ir leidžia geriau suprasti Lietuvos bei konkretaus universiteto pasirinkimo motyvus, studijų ir gyvenimo Lietuvoje vertinimą bei padeda išsiaiškinti pagrindines problemas, kurias studentai laiko ribojančiomis ir trukdančiomis.

Tyrimas atskleidė šiuos pagrindinius aspektus:

- 55 proc. trečiųjų šalių studentų Lietuva nebuvo pirmo pasirinkimo šalis, t. y. jie bandė stoti kitose šalyse ir Lietuvą pasirinko tik dėl nepalankiai susiklosčiusių aplinkybių;
- 46 proc. trečiųjų šalių studentų prieš atvykdamą nebuvo susidarę jokios išankstinės nuomonės apie Lietuvą, o kas trečias turėjo neigiamų nuostatų (lietuviai nemėgsta rusakalbių, yra netolerantiški, Lietuva panaši į SSRS). Tyrimas parodė, kad Lietuvos privalumus pastebi tik Lietuvoje ilgiau studijuojantys trečiųjų šalių studentai;
- 45 proc. trečiųjų šalių studentų Lietuvą rinkosi dėl studijų kokybės, Lietuvos aukštojo mokslo diplomo pripažinimo Europos Sąjungoje bei gero kainos ir kokybės santykio;
- 56 proc. trečiųjų šalių studentų rinkosi ne Lietuvą, bet konkretų universitetą;
- Trečiųjų šalių studentai geriausiai vertina su studijomis netiesiogiai susijusias sritis (infrastruktūrą, personalą, mikroklimatą). Su studijomis tiesiogiai susijusios sritys (studijų programa, studijų kokybė) vertinamos santykiniai prasčiau;
- Pusei visų apklaustų studentų opiausia ir daugiausia nepasitenkinimo kelianti atvykimo problema – leidimo laikinai gyventi (LLG) gavimas ir pratęsimas;
- 91 proc. studentų norėtų dirbti studijų metu, tačiau dėl esamų įstatyminių ribojimų fak-

tiškai dirba tik 2 proc. 6 proc. studentų dirba neturėdami tam leidimo;

- Patys studentai mano, kad Lietuva galėtų paprastinti LLG išdavimo ar pratęsimo procedūrą, palengvinti įsidarbinimo procesą, tobulinti migracijos tarnybų darbuotojų darbo stilių bei anglų kalbos žinias ir stiprinti rinkodaros priemones. Universitetai turėtų daugiau dėmesio skirti lietuvių kalbos mokymui, dėstytojų anglų kalbos žinioms gerinti, suteikti išsamesnę informaciją apie būsimas studijas ir skirti stipendijas gambiausiems studentams.

Šis tyrimas buvo atliekamas Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuro ir Europos migracijos tinklo (EMN) iniciatyva. Apklausą TMO Vilniaus biuro užsakymu atliko UAB „Socialinės informacijos centras“. Iš viso buvo apklausti 97 studentai iš trečiųjų šalių.

TYRIMO METODIKA

Ši studija yra pirmasis tyrimas Lietuvoje, kuriuo siekiama išsiaiškinti ne Europos Sąjungos (ES) šalių piliečių, studijuojančių Lietuvoje, patirtį. Jo metu iš viso apklausti 97 respondentai, studijuojantys Lietuvos universitetuose (bakalauro, magistro ar doktorantūros studijos). Šio tyrimo imtis gana maža, todėl svarbu atkreipti dėmesį į statistinę paklaidą – ji didėja analizuojant atskirų tikslinių grupių vertinimus (pavyzdžiui, tam tikro universiteto ar šalies). Nepaisant to, tyrimo metu gauti duomenys atskleidžia bendrą Lietuvoje studijuojančių trečiųjų šalių studentų patirtį ir parodo, kaip atskiras studijų, atvykimo, gyvenimo ir integracijos sritis įsivaizduoja ir vertina patys studentai.

Tikslinė grupė: studentai iš ne ES šalių, atvykę į Lietuvą studijuoti pagal suderintą bakalauro, magistro ar doktorantūros studijų programą.

Atranka: respondentai tyrimui atrinkti naudojant kvotinę atranką. Kvotos nustatytos atsižvelgiant į studentų iš ne ES šalių pasiskirstymą pagal aštuonis universitetus: Vilniaus universitetą (VU), Vilniaus Gedimino technikos universitetą (VGTU), Lietuvos sveikatos mokslų universitetą (LSMU), Kauno technologijos universitetą (KTU), LCC tarptautinį universitetą (LCC), Mykolo Romerio universitetą (MRU), Europos humanitarinį universitetą (EHU) ir Vadybos ir ekonomikos universitetą (ISM).

Tyrimo metu siekta, kad jame dalyvautų kuo įvairesni studentai, todėl nustatant kvotas taip pat atsižvelgta į respondentų gimtąją šalį, studijų programą.

Tikslinės grupės imtis: iš viso apklausti 97 respondentai (11 iš VU, 16 iš VGTU, 15 iš LSMU, 6 iš KTU, 17 iš LCC, 10 iš MRU, 21 iš EHU ir 1 iš ISM). Respondentų pasiskirstymas pagal kitus kriterijus pateikiamas 1 priede.

Tyrimo metodas: atsižvelgiant į tyrimo tikslą ir uždavinius, atlikti pusiau struktūruoti interviu (toliau – ID) su kokybinio tyrimo elementais. 72 respondentų apklausti tiesioginio interviu metodu (vieno interviu (ID) trukmė – vidutiniškai 50 min.), 25 – internetu. Pastaruoju būdu apklausti tyrime sutikę dalyvauti respondentai, su kuriais nebuvo galimybės suderinti susitikimo laiko. Kiekvienam internetu apklausiamam respondentui buvo siunčiama individuali nuoroda į klausimyną – užpildžius anketą, ji automatiškai nustodavo veikti.

Tyrimo laikas: apklausa atlikta 2012 metų gegužės–birželio mėnesiais.

Tyrimo atskleidžiamos subjektyvios patirtys asmenų, studijavusių Lietuvoje 2012 metų pavasario semestro metu.

TYRIMO REZULTATAI

1. Kodėl Lietuva?

Pagrindinės skyriaus išvados:

- Daugiau nei pusei (55 proc.) ne ES šalių studentų Lietuva nebuvo „pirmo pasirinkimo“ šalis, t. y. prieš stodami į Lietuvos universitetą, jie svarstė galimybę ar bandė stoti į kitų šalių aukštąsias mokyklas. Renkantis, kur studijuoti, pirmiausia atsižvelgiama į tai, ar šalis priklauso ES ir ar joje gaunamas diplomas pripažįstamas ES. Šių dviejų kriterijų svarbą lemia tai, kad dauguma studentų, baigę studijas Lietuvoje, norėtų išvykti dirbti į kitą ES šalį. Apsisprendimas išvykti iš Lietuvos susijęs ir su ribotomis galimybėmis įsidarbinti bei likti Lietuvoje po studijų.
- Konkretus universitetas – antra pagal svarbą priežastis, kodėl trečiųjų šalių studentai atvyksta būtent į Lietuvą. Ypač vertinama tai, kad Lietuvoje studijų kainos ir kokybės santykis yra patrauklus: palyginti su kitomis valstybėmis, studijų kaina nėra didelė, o kokybė gana aukšta.
- 46 proc. trečiųjų šalių studentų, prieš atvykdamį į Lietuvą, neturėjo jokios išankstinės nuomonės apie šalį. Iš tų, kurie buvo susidarę tokią nuomonę, kas trečio nuostatos buvo neigiamos. Pagrindinės jų – lietuviai nemėgsta rusakalbių ir Lietuva panaši į SSRS. Išsami informacija apie šalį, atsižvelgiant į minėtas baimes, gali padėti išvengti klaidingų išankstinių nuostatų.
- Tyrimas taip pat atskleidė, kad kultūrinis šalies artimumas, akcentuojamas Švietimo ir mokslo ministerijos programoje numatant prioritetines sritis, nėra esminis: kaip labai svarbų kriterijų renkantis, kur studijuoti, jį laiko tik kas dešimtas studentas.

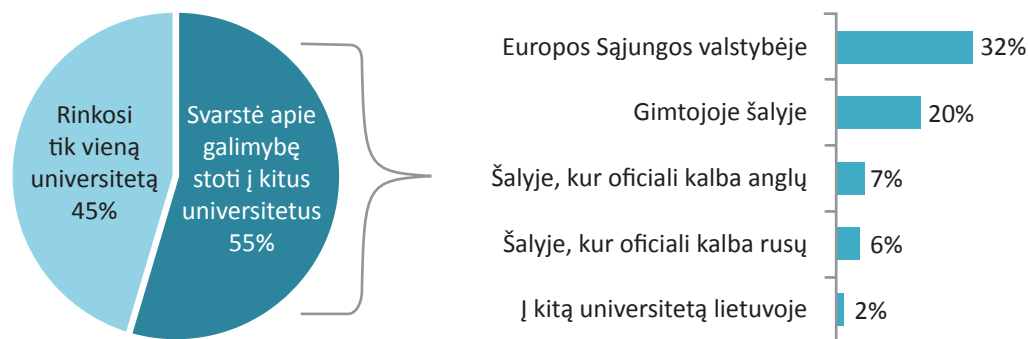
1.1 Svarstymai, kur studijuoti, ir Lietuvos pasirinkimo priežastys

Norint visapusiškai suprasti, kodėl studijoms pasirenkama Lietuva, svarbu ne tik išsiaiškinti pagrindines šalies pasirinkimo priežastis, bet ir įvertinti Lietuvos, kaip alternatyvos, svarstymą kitų šalių kontekste. Tyrimas atskleidė, kad **55 proc. jame dalyvavusių studentų, prieš pasirinkdami Lietuvą, mėgino stoti į kitos šalies universitetą** ar bent jau svarstė tokią galimybę. Remiantis šiais duomenimis, galima teigti, kad **daugiau nei pusei tyrime dalyvavusių studentų Lietuva nebuvo „pirmo pasirinkimo“ šalis**, o apsisprendimą studijuoti Lietuvoje lėmė kitaip, nei norėta, susiklosčiusios aplinkybės.

„Kodėl būtent į Lietuvą? Na, pirmiausia, tai vis tiek jau yra dalis Europos. Tas daug lėmė. Antra, na... Kažkaip vis dėlto labiau dėl universiteto čia važiauvau“, – LCC studentė, Kazachstanas

Analizuojant studentų nurodytas prioritetas šalis, į kurių universitetus jie pirmiausia mėgino arba svarstė stoti, galima pastebėti, kad dažniausiai buvo svarstoma galimybė studijuoti kitoje ES valstybėje. Populiariausios prioritetas šalys tarp ES valstybių yra Vokietija, Lenkija ir Anglija (*daugiau informacijos pateikiama 2 priede*). Taip pat nemaža dalis studentų (20 proc.) nurodė, kad prieš pasirinkdami studijas Lietuvoje, mėginę arba svarstę galimybę studijuoti gimtojoje šalyje. Remiantis šiais duomenimis, galima teigti, kad Lietuva, kaip studijų tikslo šalis, dažniausiai konkuruoja su kitomis ES valstybėmis bei šalimis, kuriose oficiali kalba yra anglų arba rusų, tuo tarpu konkurencijos tarp Lietuvos universitetų beveik nėra.

1 pav. Mėginimas stoti į kitus universitetus

Procentai skaičiuojami nuo svarsčiusių apie kitą universitetą, N=53.

Kiekybinio tyrimo duomenimis, galimybę stoti į kitus universitetus labiausiai svarstė VU, LSMU ir LCC studentai, tuo tarpu tik vieną universitetą rinkosi studijuojantieji VGTU, KTU ir EHU. Analizuojant mėginimą stoti į kitus universitetus pagal studijų programas, matyti, kad daugiausia šią galimybę svarstė teisę, politikos mokslus ir mediciną (odontologiją) studijuojantys respondentai. Tuo tarpu rečiausiai – pasirinkusieji vizualinio dizaino ir kultūros paveldo studijas, t. y. ne „masinių“ specialybių atstovai.

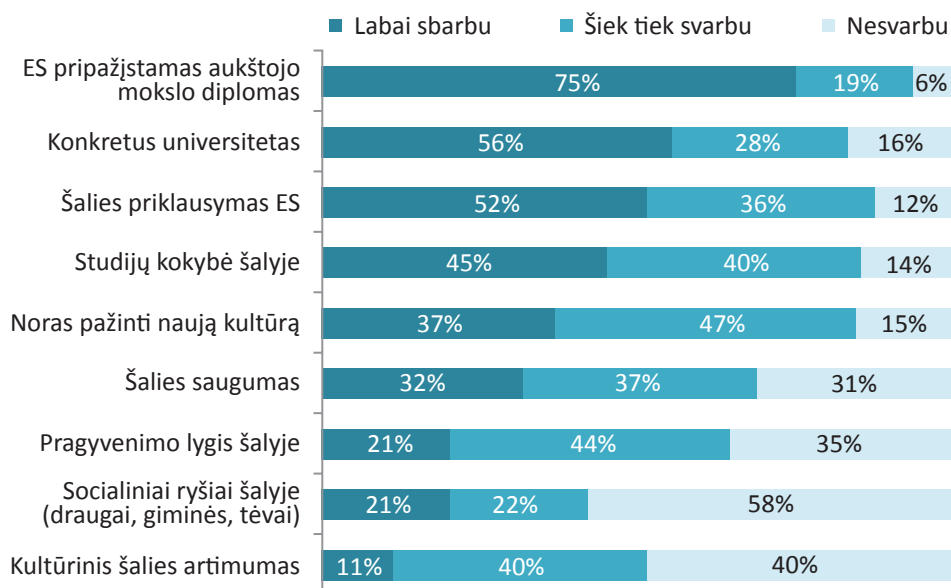
Nors Lietuva daugeliu atveju nėra šalis, apie kurią trečiųjų šalių piliečiai pirmiausia galvoja rinkdamiesi studijas, tačiau siekiant stiprinti Lietuvos, kaip patrauklios studentams šalies, poziciją, svarbu suprasti, kurie veiksniai yra svarbiausi ir šiandien lemia pasirinkimą studijuoti Lietuvoje.

Analizuojant tyrimo duomenis, pastebėta, kad, rinkdamiesi studijų šalį, **trečiųjų šalių studentai atsižvelgia į įvairius kriterijus, t. y. pasirinkimą lemia keli vienas kitą papildantys veiksniai.** Iš jų galima išskirti **du pagrindinius, skatinančius norą studijuoti Lietuvoje:**

1. **Šalies priklausymas ES** ir atitinkamai galimybė gauti **aukštojo mokslo diplomą, kuris pripažįstamas ES šalyse.**
2. **Konkretus universitetas** ir su juo susijusios ypatybės.

2 pav. Lietuvos pasirinkimo studijoms priežastys

Kiek šios priežastys buvo svarbios pasirenkant Lietuvą studijoms?

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

Siekiant geriau suprasti šių dviejų kriterijų reikšmę, svarbu detaliau panagrinėti juos sąlygojančius motyvus. Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad Lietuvos priklausymas ES bei atitinkamai ES pripažįstamas aukštojo mokslo diplomą yra privaloma prielaida Lietuvos, kaip studijų šalies, pasirinkimui. Pokalbių su studentais iš trečiųjų šalių metu paaiškėjo, kad šių kriterijų svarbą apsprendžia dvi pagrindinės priežastys:

1. **Noras likti dirbti ES:** „Man svarbu buvo tik diplomą ir universitetą. Gavęs diplomą Lietuvoje, aš galiu dirbti Europoje. O, pvz., prieš tai mokiausi Kinijoje, tai ten jau sunkiau, ten reiktų ir kalbos egzaminą laikyti ir pan.“ (LSMU studentas, Pakistanas), „Baigus VGTU universitetą, galima dirbti Turkijoje. Žinoma, ES yra svarbiausia, nes jei aš noriu dirbti ES, man reikia ES diplomo“ (VGTU studentas, Turkija).
2. **Europinis diplomą, kuris pripažįstamas ir vertinamas gimtojoje šalyje:** „Aš Turkijoje mačiau sąrašą, kokiuose universitetuose mes galime studijuoti ES. Pvz., jei kokiame Teksase baigsi universitetą, Turkijoje jo neužskaitys, tai nebus legalus diplomą“ (VGTU studentas, Turkija).

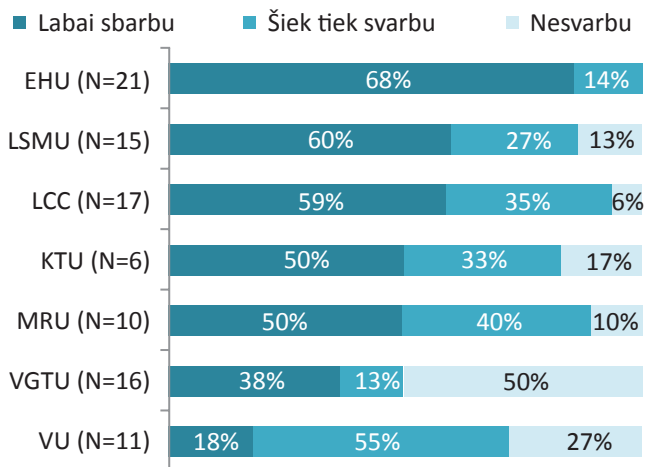
Taigi galima teigti, kad Lietuva daugeliui trečiųjų šalių studentų yra „tramplinas“ į Europą. Daugiau teigiamų Lietuvos savybių studentai nežino – tik jau gyvendami Lietuvoje randa kitų gyvenimo ir studijų joje privalumų, apie kuriuos anksčiau nebuvo girdėję (apie tai plačiau – 3.1 skyriuje).

Tuo tarpu analizuojant duomenis apie konkretaus universiteto svarbą renkantis Lietuvą, matyti, kad daugeliui atveju studentai, svarstydami, kur studijuoti, pirmenybę skiria universitetui, t. y. studijas renka pagal universitetą, o ne pagal šalį. Lyginant universiteto svarbą tarp atskirų studentų (3 pav.), matyti, kad dažniausiai universitetą, o ne šalį rinkosi EHU studijuojantys respondentai. Likusių universitetų – LSMU, LCC, KTU, MRU – studentų, kuriems renkantis studijas Lietuvoje buvo svarbu konkretus universitetas, dalys pasiskirstė panašiai.

„Aš grynai žiūrėjau tik į universitetą. Sužinojau apie universitetą, o kad jis Lietuvoje – tai Lietuvoje. Būtų Latvijoje – tai Latvijoje“, – LCC studentas, Kirgizija

3 pav. Universiteto svarba renkantis Lietuvą studijoms

Konkreto universiteto svarba pasirenkant Lietuvą studijoms.

Procentai skaičiuojami nuo tikslinės grupės. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelę reikšmę bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

Lyginant su kitais universitetais, labiausiai išsiskiria VGTV ir VU studentų teikiama svarba konkrečiam universitetui, renkantis studijuoti Lietuvoje. Šių dviejų universitetų išskirtinumą iš dalies paaiškina pokalbių metu išdėstytos juose studijuojančiųjų mintys bei bendra informacija apie tyrime dalyvavusius šių universitetų studentus. Tyrimo duomenimis, dauguma VU studentų (91 proc.) bandė įstoti į universitetą didžiojoje Europos valstybėje (Vokietijoje, Švedijoje, Norvegijoje, Suomijoje, Ispanijoje, Italijoje), tačiau dėl įvairių priežasčių jiems tai nepavyko. Remiantis šia informacija, galima daryti prielaidą, kad tiek Lietuva, tiek VU nebuvo prioritetas pasirinkimas, todėl atitinkamai mažiau apklaustųjų vertino konkretų universitetą kaip „labai svarbų“.

Tuo tarpu detaliau analizuojant tyrime dalyvavusių VGTV studentų teiginius, pastebima, kad, kalbėdami apie universiteto pasirinkimą, dauguma jame studijuojančiųjų teikė prioritetą studijoms apskritai ES (o ne konkrečioje šalyje): „Svarbiausia buvo aukštojo mokslo diplomo pripažinimas ES“ (VGTV studentas, Turkija), „Norėjau gyventi Europoje. Tikiuosi, kad po penkerių metų galėsiu gauti pilietybę ir likti Europoje“ (VGTV studentas, Azerbaidžanas). Tokiu būdu galima daryti prielaidą, kad mažesnę teikiamą svarbą konkrečiam universitetui tarp VGTV studentų sąlygojo didesnė teikiama svarba šalies priklausymui ES.

Analizuojant kitų priežasčių svarbą renkantis Lietuvą (2 pav.), galima pastebėti, kad, be jau aptartų kriterijų (šalies priklausymas ES, aukštojo mokslo diplomo pripažinimas ES, konkretus univer-

sitetas), studentai, rinkdamiesi studijas Lietuvoje, taip pat atsižvelgia į studijų kokybę, saugumą ir pragyvenimo lygį. Tuo tarpu kultūrinis šalies artumas yra mažiausiai svarbus kriterijus, renkantis studijuoti Lietuvoje.

Pokalbių su studentais metu taip pat paaiškėjo, kad, palyginti su kitomis ES valstybėmis, pragyvenimo lygis ir studijų kokybė Lietuvoje vertinami kaip patrauklūs: „Kaina lėmė. Čia pigiau negu Šveicarijoje ar Norvegijoje tiek kalbant apie studijas, tiek apie pragyvenimą, tiek kiti veiksniai“ (MRU studentas, Armėnija), „Lietuvoje mokslas pigesnis. Aš dar galvojau vykti į Jungtinę Karalystę, bet ten tikrai labai brangu“ (KTU studentas, Pakistanas). Tik studentams iš buvusių SSRS valstybių Lietuva patraukli dėl artumo gimtajai šaliai tiek geografinė, tiek sociopolitinė prasme: „Dar svarbu buvo artumas iki namų, kad ne per Atlantą reikia keliauti, o čia viskas šalia. Dar kad mūsų šalis turi panašią praeitį – abi buvo Sovietų Sąjungoje – ir aš norėjau prisijungti Lietuvos patirties, kad galėčiau ją taikyti Ukrainoje. Tas politinis ir ekonominis artumas buvo svarbu“ (LCC studentė, Ukraina).

1.2 Išgyvenimai ir nuostatos prieš atvykstant į Lietuvą

Remiantis prielaida, kad nerimas prieš atvykstant į Lietuvą gali būti susijęs su įvairiomis išankstinėmis nuostatomis, tyrimo metu studentų iš trečiųjų šalių buvo prašoma papasakoti, kokią nuomonę turėjo susidarę apie Lietuvą prieš atvykdami studijuoti. Apibendrinus respondentų atsakymus, paaiškėjo, kad dauguma jų (46 proc.) neturėjo jokios išankstinės nuomonės, tuo tarpu pagrindinės vyraujančios išankstinės nuostatos apie Lietuvą pastebimos dvi:

„Aš prieš tai galvojau, kad Lietuva yra tam tikra prasme Rusijos produktas, todėl tikėtina, kad šalys bus panašios“, – MRU studentas, Nigerija

1. Lietuviai nemėgsta rusakalbių:

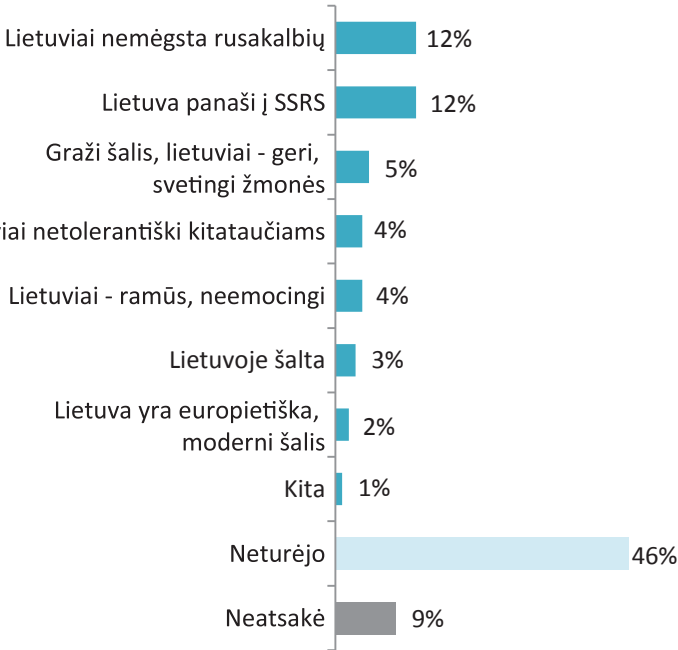
„Turėjau daug neigiamos informacijos, kad lietuviai nemėgsta posovietinių šalių. Kaip fašistai. Man sakydavo namie „nekalbėk rusiškai, nes jie bus labai pikti“ (VU studentė, Ukraina).

2. Lietuva panaši į SSRS:

„Maniau, kad šalis bus daug vargingesnė. Nežinojau, kad Vilnius – toks gražus miestas. Girdėjau tik, kad tai mažas posovietinis miestas. Bet jau po trijų dienų atvykus abejonės dingo“ (VU studentas, Serbija).

4 pav. Išankstinė nuomonė apie Lietuvą

Kokią išankstinę nuomonę turėjote apie Lietuvą?

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

Kalbant apie nuogąstavimus ir nerimą prieš atvykstant į Lietuvą, dauguma studentų nurodė jį patyrę dėl vienokių ar kitokių priežasčių (5 pav.). Apibendrinant tyrimo metu trečiųjų šalių studentų išreikštus nuogąstavimus, galima teigti, kad **pagrindinės** respondentų patirtos **nerimo priežastys susijusios ne tiek su Lietuva, kaip šalimi per se, kiek su daugeliui žmonių būdingu nerimu dėl buvimo svetimoje šalyje: kalbos barjero, gyvenimo savarankiškai.**

„Bijojau, kad nesugebėsiu pakankamai gerai kalbėti angliškai. Nežinojau, kiek Lietuvoje yra paplitusios anglų, rusų kalbos...“ – LCC studentė, Kazachstanas

Tikėtinas kalbos barjeras – dažniausiai respondentų minėtas nuogąstavimas (dėl jo prieš atvykdam į Lietuvą nerimavo 23 proc. apklaustųjų). Pokalbių metu dauguma respondentų teigė baiminęsi, kad lietuvių kalbos nemokėjimas kels jiems sunkumų kasdieniame gyvenime. Nerimą taip pat kėlė nežinia dėl to, ar pavyks susikalbėti kita – anglų ar rusų kalba: „Dėl kalbos tik jaudinausi, kol neišmokau. Kaune mažiausiai moka rusų, todėl pati turėjau mokytis lietuvių“ (KTU studentė, Rusija), „Kalba pagrindinis rūpestis buvo. Visą gyvenimą aš keliaudavau po šalis, kuriose

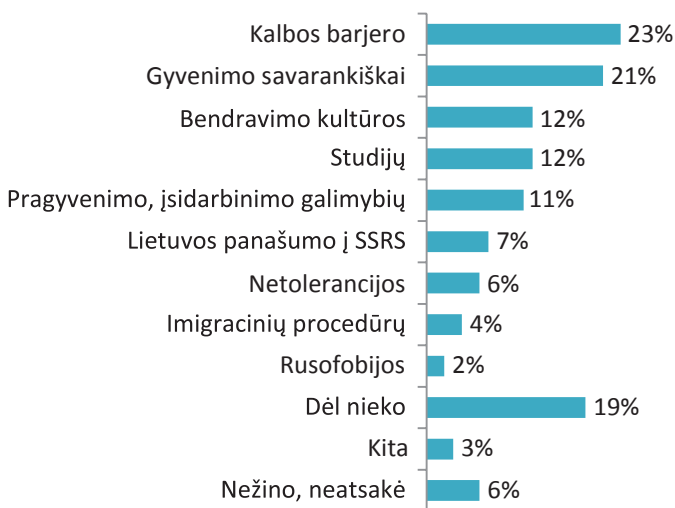
pagrindinė kalba anglų – JAV, Anglija...“ (VGTU studentas, Turkija).

Svarbu pažymėti, jog rusakalbiai studentai nuogąstavę dėl rusofobijos ir egzistuojančios išankstinės nuomonės, kad lietuviai nenori bendrauti šia kalba: „Prieš atvykdam čia mokytis aš daug kartų buvau Lietuvoje. Žinau, kad jie nemėgsta rusų, jie nori ištrinti visą SSRS istoriją, tai man daugiausia kėlė nerimo“ (LCC studentė, Rusija).

Kita pagrindinė studentams nerimą kėlusio priežastis – gyvenimas savarankiškai. Dėl to nerimavo 21 proc. apklaustųjų. Pokalbių su studentais iš trečiųjų šalių metu paaiškėjo, kad daugeliui jų atvykimas studijuoti į Lietuvą buvo pirmas savarankiškas žingsnis gyvenime tiek buitine, tiek socialine prasme: „Man buvo 18 ir tai pirmas kartas, kai aš važiauvau į užsienį“ (VU studentas, Sirija), „Jaudinausi, kad būsiu čia viena, be mamos. Naujas miestas, nauji žmonės, nauja kalba. Viską turiu daryti pati. Man padėjo teta. Ji pasiėmė mane iš stoties“ (EHU studentė, Baltarusija), „Visi mano draugai liko Baltarusijoje, tai man buvo labai sunku atvykti vienai. Tai buvo didelė problema, nes aš visada su savo tėvais ir jie man visada padėdavo“ (EHU studentė, Baltarusija).

5 pav. Nerimo priežastys prieš atvykstant į Lietuvą

Dėl ko labiausiai jaudinotės prieš atvykdam į Lietuvą?

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad, siekiant pritraukti daugiau užsienio piliečių studijuoti Lietuvos universitetuose, svarbu atsižvelgti į jų išankstines nuostatas, susikurtus mitus, baimes ir juos paneigti, „neutralizuoti“, pasitelkus komunikaciją, informacinę medžiagą apie studijas ir gyvenimą Lietuvoje.

2. Universiteto vaidmuo renkantis, kur studijuoti

Pagrindinės skyriaus išvados:

- 56 proc. apklaustųjų nurodė, kad, renkantis šalį, kurioje norėtų studijuoti, apsisprendimą lėmė konkretus universitetas. Jis ypač svarbus buvo EHU ir LSMU studentams. Mažiausiai svarbus konkretus universitetas buvo VGTU ir VU studentams.
- Tam, kad apie studijas universitete apskritai būtų svarstoma, egzistuoja dvi privalomos sąlygos: (a) tarptautinis universiteto diplomo pripažinimas bei (b) universitete turi būti dėstoma anglų arba rusų kalba. Esant šioms sąlygoms, studentai ima nagrinėti su studijomis susijusius aspektus (studijų kokybę, programą ir kainą), tačiau priimant galutinį sprendimą nemažą reikšmę turi ir tam tikri pridėtinės vertės elementai: universiteto personalo paslaugumas bei operatyvumas reaguojant į paklausimus, taip pat kiek paprasta ir aiški yra priėmimo tvarka bei kiek pagalbos sulaukiama iš personalo.
- Stipendija ir jos dydis, renkantis universitetą, pasirodė esantis mažiau svarbus kriterijus, pirmiausia, dėl vyraujančios išankstinės nuostatos, kad ją gauti beveik neįmanoma bet kuriame universitete. Vis dėlto galimybę gauti stipendiją tyrime dalyvavę studentai spontaniškai vertino kaip patrauklią prielaidą studijoms Lietuvoje.
- Analizuojant universitetų pasirinkimo kriterijus, atskirai reiktų vertinti universitetus, turinčius išskirtinį statusą, specializaciją ar pakraipą. Šių universitetų tikslinė auditorija skiriasi, tad šalia bendrųjų kriterijų, renkantis, kur studijuoti, čia veikia ir specifiniai: LCC neretai pasirenkamas dėl savo krikščioniškos pakraipos, o EHU – dėl ypač palankių stojimo bei studijų sąlygų Baltarusijos piliečiams.
- Nors draugų rekomendacijos racionaliai vertinamos kaip mažiau svarbus kriterijus renkantis universitetą, tačiau, tyrimo duomenimis, tai yra vienas pagrindinių informacijos apie universitetą šaltinių. Atitinkamai, siekdamas pritraukti naujų užsienio studentų, universitetas turėtų pirmiausia užtikrinti objektyvios informacijos apie save pasiekiamumą bei papildomai suteikti galimybę besidomintiems studijomis susisiekti su jau studijuojančiais, pozityviai apie jį atsiliepiančiais studentais.

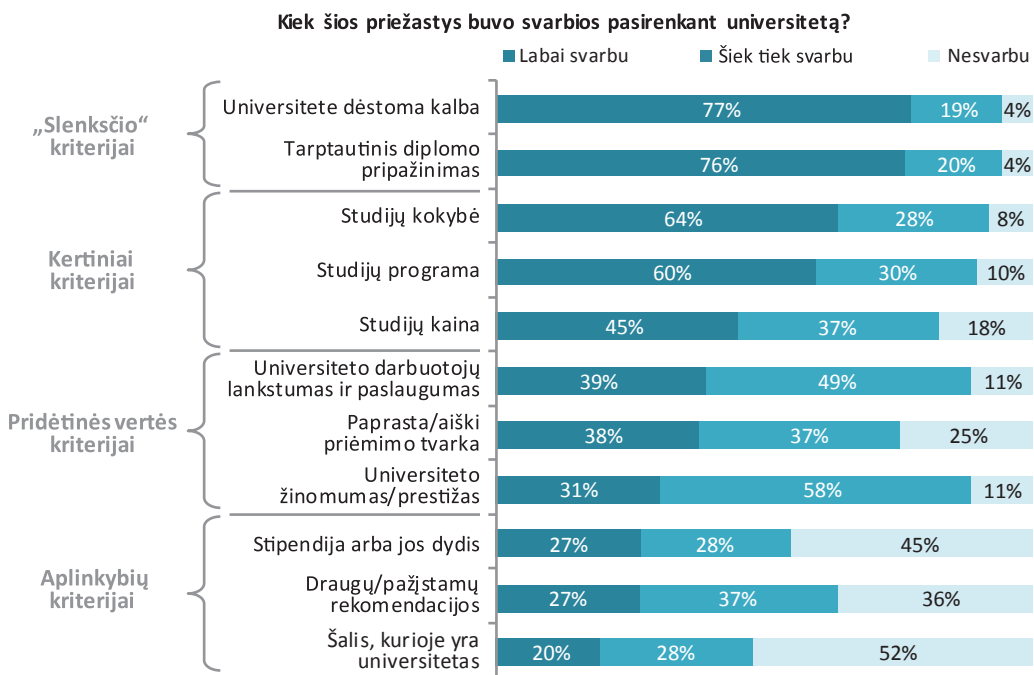
2.1 Svarbiausios priežastys, lėmusios universiteto pasirinkimą

Kaip atskleidė tyrimas, apklausoje dalyvavusiems studentams **konkretus universitetas** ir atitinkamai **su juo susijusios savybės yra vienas svarbiausių kriterijų renkantis, kur studijuoti, tuo tarpu Lietuva, kaip studijų šalis, šiame kontekste yra gerokai mažiau svarbus kriterijus.**

Tai patvirtina ir duomenys apie kriterijus, renkantis universitetą, – daugumai apklausoje dalyvavusių studentų tai, kad universitetas yra Lietuvoje, turėjo mažiausiai įtakos jį pasirenkant. Tik penktadalis (20 proc.) apklausoje dalyvavusių studentų nurodė, kad tai buvo „labai svarbu“, tuo tarpu daugiau nei pusė jų (52 proc.) teigė, jog šalis, kurioje įsikūręs universitetas, jiems buvo „nesvarbu“.

„Rinkausi tik universitetą, tai pagal tai ir pasirinkau Lietuvą“, – LCC studentė, Ukraina

6 pav. Kriterijai, renkantis universitetą

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

Remiantis kiekybiniais tyrimo duomenimis bei kokybine pokalbių metu gautos informacijos analize, **svarbiausių kriterijų, renkantis universitetą, išsidėstymą** (6 pav.) galima vertinti kaip tam tikrą **universiteto pasirinkimo „kelią“, t. y. logiką, pagal kurią pasirenkamas universitetas.** Preliminariai šiuos kriterijus galima suskirstyti į **keturias pagrindines grupes:**

1. **„Slenksčio“ kriterijai** – privalomi, esminiai kriterijai, **būtinai tam, kad apie studijas universitete iš viso būtų svarstoma.**
2. **Kertiniai kriterijai** – **pagrindiniai, svarbiausi** kriterijai, į kuriuos atsižvelgiama renkantis universitetą.
3. **Pridėtinės vertės kriterijai** – papildomos sąlygos, palengvinančios apsisprendimą ir **kuriančios pridėtinę vertę universitetui.**
4. **Aplinkybių kriterijai** – racionaliai vertinami kaip **mažiau svarbūs kriterijai** dėl ribotų galimybių juos koreguoti.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad „slenksčio“ kriterijai, renkantis universitetą, yra jame **dėstoma kalba ir tarptautinis diplomo pripažinimas**. Šiuos kriterijus galima vertinti kaip prielaidas tolesniam studijų universitete svarstymui: beveik visi (96 proc.) tyrime dalyvavę studentai nurodė, kad tai „svarbus“ kriterijus, renkantis universitetą, tuo tarpu daugiau nei trys ketvirtadaliai apklaustųjų universitete dėstomą kalbą ir tarptautinį diplomo pripažinimą priskyrė „labai svarbiems“ kriterijams. Pokalbiai su tyrime dalyvavusiais studentais taip pat atskleidė, jog šiandien labiausiai aktuolu, kad paskaitos universitete būtų dėstomos anglų kalba:

„LSMU – vienintelis universitetas, kuriame galima mokytis angliškai. Vilniuje, Medicinos fakultete, tuo metu dar nebuvo galima, todėl pasirinkau Kauną“

(LSMU studentė, Izraelis); „Viena priežasčių, kodėl pasirinkau Lietuvą, tai mano dalykas, kurį studijuojau. Studijuojau socialinį darbą ir šiame universitete šis dalykas yra anglų kalba. Ir jeigu aš būčiau radęs socialinį darbo studijas anglų kalba kokioje nors kitoje šalyje ir aš ten įstočiau, tai aš jau ir būčiau ten. Bet kadangi aš radau šitą kursą čia“... (MRU studentas, Nigerija).

„Pasirinkau dėl unikalaus dalyko ir ypač programos gilumo. Čia yra ne šiaip ekonomika, bet elektroninis verslas. Tai čia pagrindinis veiksnys – programos gilumas“, – MRU studentas, Armėnija

Apsvarsčius šias pagrindines prielaidas, toliau, renkantis universitetą, atsižvelgiama į **kertinius kriterijus**, kurių pagrindiniai – **studijų kokybė, studijų programa ir studijų kaina**. Studijų kokybę ir studijų programą, kaip „svarbius“ kriterijus, nurodė atitinkamai 92 proc. ir 90 proc. tyrime dalyvavusių studentų. Pokalbių su respondentais metu paaiškėjo, kad studijų programa dažnam apklaustajam buvo svarbesnė nei konkretus universitetas, t. y. pirmiausia ieškojo galimybės studijuoti jį dominančią specifinę sritį: „Socialinis darbas yra tai, ką noriu daryti. Ir jis nėra labai populiarus programa anglų kalba, tad ne visi universitetai ją turi...“ (EHU studentė, Baltarusija), „Pirmiausia aš rinkausi fakultetą – ES kaimynystės politika. Aš studijuojau apie šalių, kurios nėra ES, problemas. Gruzija nėra ES. Šiuo metu santykiai tarp Gruzijos ir ES yra labai svarbūs, kadangi Gruzija nori tapti ES nare, todėl aš norėjau tai studijuoti“ (MRU studentas, Gruzija). Tuo tarpu studijų kainą, kaip „svarbų“ kriterijų, nurodė 82 proc. apklaustųjų. Pokalbių su respondentais metu taip pat vyravo bendra nuomonė, kad studijų kaina Lietuvoje, palyginti su kitomis valstybėmis, yra mažesnė, o studijų kokybės ir kainos santykis – patrauklus: „Studijų mokestis ne per didelis, kokybė gera ir yra galimybė mokytis angliškai, nes kitur jeigu angliškai – tai brangiau“ (LSMU studentas, Pakistanas), „Pigu ir galimybė studijuoti užsienyje. Mūsų žmonėms tai labai svarbu dėl situacijos šalyje. Čia gerai, kad gali gauti gerą išsilavinimą“ (EHU studentas, Baltarusija).

Trečia grupė – tai **pridėtinės vertės kriterijai**, tokie kaip **universiteto lankstumas/paslaugumas, paprasta/aiški priėmimo tvarka ir universiteto žinomumas/prestižas**. Nors, palyginti su anksčiau aptartais, mažesnė dalis apklaustųjų šiuos kriterijus priskyrė „labai svarbiems“, tačiau apskritai šiuos kriterijus, kaip „svarbius“, nurodė didžioji dauguma respondentų. Analizuojant interviu su studentais metu gautus duomenis, galima pastebėti atvejų, kai į šias universiteto savybes buvo atsižvelgiama priimant galutinį sprendimą, kur studijuoti: „Svarsčiau tarp VU ir VGTU, tačiau

„Man svarbiausia buvo, kad studijos būtų pripažintos Europoje, anglų kalba... Tiek“, – LSMU studentas, Pakistanas. „Tarptautinis juridinis išsilavinimas, pripažįstamas ES. Nei Lenkijoje, nei Baltarusijoje analogų nėra“, – EHU studentė, Baltarusija

„Svarsčiau tarp VU ir VGTU, tačiau VGTU man greičiau atsakė, maloniai su manim bendravo ir ten paprasčiau buvo stoti, dėl to pasirinkau VGTU“, – VGTU studentas, Turkija

VG TU man greičiau atsakė, maloniai su manim bendravo ir ten paprasčiau buvo stoti, dėl to pasirinkau VG TU" (VG TU studentas, Turkija); „KTU yra vienas didžiausių techninių universitetų Baltijos šalyse, todėl jį rinkausi" (KTU studentas, Pakistanas); „Aukštas universiteto reitingas tarp visų pasaulio universitetų" (KTU studentas, Rusija). Taigi, remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad nors bendrame kontekste universiteto lankstumas, paslaugumas, paprasta/aiški priėmimo tvarka ir universiteto žinomumas/prestižas yra vertinami kaip mažiau svarbūs nei pirmosios dvi kriterijų grupės, tačiau šie kriterijai kuria pridėtinę vertę universitetui, rodo jo profesionalumą bei studijų kokybę ir daugeliu atveju padeda apsispręsti renkantis, kur studijuoti.

Palyginti su kitais kriterijais, **mažiausiai svarbi, renkantis universitetą**, respondentams buvo **aplinkybių kriterijų grupė – stipendijos dydis, draugų/pažįstamų rekomendacijos bei šalis, kurioje yra universitetas**. Šiuos tris kriterijus, kaip „svarbius“, nurodė atitinkamai 55 proc., 64 proc. ir 48 proc. apklaustųjų. Su šalimi susiję aspektai jau aptarti skyriaus pradžioje, tuo tarpu interviu su studentais metu kalbant apie **stipendijos ir jos dydžio svarbą, a priori vyraavo bendra nuostata, kad daugumoje universitetų vis vien nėra galimybės ją gauti**. Vis dėlto apskritai stipendijos gavimo idėja vertinama kaip patraukli prielaida studijoms Lietuvoje: „Norėjau išmokti lietuvių kalbą. Taip pat buvo galima gauti stipendiją būtent šiai magistro programai. Be stipendijos aš nebūčiau galėjęs atvykti, nes yra ir kitų išlaidų daug, pragyvenimas" (VU studentas, Serbija). Tuo tarpu pažįstamų/draugų rekomendacijos, kaip kriterijaus, vertinimas buvo gana kontraversiškas: nors pokalbių metu respondentai išreiškė abejones dėl aplinkinių rekomendacijų patikimumo („Tai labai individualu, kas tinka vienam, galbūt visai netiks man", – VG TU studentas, Turkija),

„Pusbrolis studijavo šiame universitete ir man jį rekomendavo", – LSMU studentas, Pietų Korėja

tačiau asmenims, kurie gavo rekomendaciją, tai buvo gana svarbus apsisprendimo kriterijus, o teigiama rekomendacija apie tam tikrą universitetą paskatino pradėti juo domėtis: „Mano artimi draugai studijavo šiame universitete ir pasiūlė man atvykti" (MRU studentas, Gruzija), „Pagrindinis veiksnys buvo pažįstami, kurie rekomendavo man šį universitetą" (LCC studentas, Ukraina).

Kokybinis tyrimas taip pat atskleidė, kad dėl savo „išskirtinai" krikščioniško statuso LCC ir universiteto išeivijoje statuso EHU yra „nišiniai" universitetai ir būtent dėl tos priežasties įdomūs daliai studentų: „Krikščioniškas universitetas... Yra daug krikščioniškų universitetų, bet aš nenorėjau studijuoti grynai krikščionybės, pvz., teologijos, o LCC suteikia galimybę studijuoti ką nori, o šalia eina tas krikščioniškas ugdymas" (LCC studentas, Kosovas), „Čia dėsto visas intelektualinis Baltarusijos elitas. To nėra nė vienam kitam baltarusiškam universitete. Be to, nelabai norėjau kitur studijuoti dėl to, kad neiškrisčiau iš Baltarusijos konteksto, nes vis tiek EHU dėstytojai yra baltarusiai..." (EHU studentas, Baltarusija).

Pokalbių su studentais metu dalis respondentų taip pat nurodė, jog jų apsisprendimą studijuoti tam tikrame universitete iš dalies lėmė ir Lietuvoje santykinai paprastesnės stojimo sąlygos: „Šiaip čia yra gana lengva įstoti, palyginti su Vakarų valstybėmis" (LSMU studentė, Indija), „Man nereikėjo anglų kalbos egzamino laikyti, nes aš Amerikoje esu buvus... tad stojimo procesas lengvesnis buvo" (LCC studentė, Ukraina).

„Girdėjau iš savo mokytojų, kad tai geras universitetas ir kad labai gerai studijuoti Lietuvoje, ir aš nusprendžiau studijuoti čia. Žinojau, kad tai bus aukšto lygio išsilavinimas", – EHU studentė, Baltarusija

2.2 Informacijos apie universitetą šaltiniai

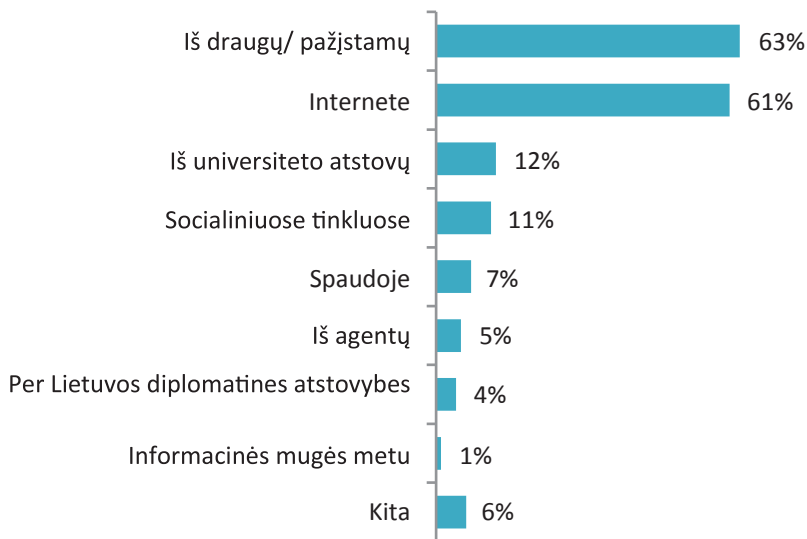
Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad **pagrindiniai informacijos apie pasirinktą universitetą šaltiniai** studentams iš trečiųjų šalių yra **draugai** ar **pažįstami** ir **internetas**. Šiais kanalais apie pasirinktą universitetą nurodė sužinoję daugiausia (atitinkamai 63 proc. ir 61 proc.) respondentų. Tuo tarpu kitais būdais informaciją apie universitetą gavo tik nedidelė dalis respondentų.

*„Išgirdau iš draugo ir tada paieškojau informacijos internete“, – MRU studentas, Nigerija;
„Tėvo pažįstamas gydytojas parekomendavo“, – LSMU studentas, Pakistanas*

Išanalizavus pokalbių su studentais metu gautus duomenis, pastebėta, kad daugeliu atveju ieškant, kur studijuoti, informacijos bei patarimo apie universitetą kreipiamasi į tam tikrą autoritetą ar patirtį turinčius asmenis: mokytojus, dėstytojus, pažįstamus srities specialistus, verslo atstovus, vyresnių kursų studentus: „*Mano mokytojas ir anglų kalbos dėstytojai parekomendavo šį universitetą. Ir dar Kazachstane kalbėjau su tais žmonėmis, kurie jau čia yra mokęsi. Jie padėjo apsispręsti*“ (LCC studentė, Kazachstanas), „*Sužinojau ne tiek iš draugų, bet iš vyresnių kursų studentų Baltarusijoje, kur aš studijavau menų koledže*“ (EHU studentas, Baltarusija), „*Pastorius man pasakė apie LCC. Jis man, tiesą sakant, ir padėjo čia patekti, nes aš niekada anksčiau nebandžiau niekur stoti ir nelabai žinojau, ką reikia daryti...*“ (LCC studentas, Kosovas).

7 pav. Informacijos apie universitetą šaltiniai

Iš kur sužinojote apie pasirinktą universitetą?

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

Tuo tarpu internete informacijos apie universitetą ieškoma specialiuose tinklalapiuose, kur skelbiami geriausių universitetų reitingai, taip pat universitetų svetainėse bei paieškos sistemose: „*Internetė radau – ten, kur sudaromi geriausių universitetų sąrašai*“ (LCC studentė, Kazachstanas), „*KTU reitingas internete yra labai aukštas. Tiek tarp Europos universitetų, tiek tarp pasaulio universitetų. Taip pat prieš tai pasiskaičiau apie dėstytojų ir studentų santykį, tai tas man imponavo. Taip pat skaičiau vieno nigeriečio, kuris čia studijavo, atsiliepimus, tai jie labai geri buvo*“ (KTU studentas, Nigerija).

Kiti pokalbių su studentais metu paminėti informacijos apie universitetą šaltiniai buvo:

- **Reklaminės brošiūros:** „*Aš dar sužinojau apie EHU iš reklaminių brošiūrų, kurios buvo galerijose ir knygynuose. Ne tai, kad čia visur tos brošiūros... Tiesiog Minske yra vienintelė nepriklausoma galerija ir toks bene progresyviausias mieste knygynas, tai vat ten radau, ten būna. Ten dažnai būna rengiami susitikimai, knygų prezentacijos, parodos, kurių rengėjai ir kuratoriai dažnai būna EHU dėstytojai*“ (EHU studentas, Baltarusija);
- **Informacija apie partnerystės sutartis tarp universitetų arba apskritai galimybes išvykti mokytis į užsienį:** „*Mūsų universitetas Azerbaidžane davė universitetų sąrašą studentams*“ (LSMU studentas, Azerbaidžanas), „*Sužinojau iš vienos organizacijos. Aš išlaikiau egzaminus aukštais balais. Jie man pasakė, kad galiu išlaikyti testą Lietuvos ambasadoje. Jei aš įrodysiu, kad esu pakankamai geras, jie mane siųs studijuoti į Lietuvą. Tai Azerbaidžiano fondas, kuris remia azerbaidžaniečių studijas Lietuvoje*“ (VGTU studentas, Azerbaidžanas).

Apibendrinant tyrimo duomenis, galima teigti, kad šiandien trečiųjų šalių studentų gaunama informacija apie universitetus priklauso nuo egzistuojančių neformalių šaltinių ir informacijos, perduodamos iš lūpų į lūpas, rekomendacijų bei internetu pasiekiamos informacijos apie universitetą. Tuo tarpu kiti informacijos šaltiniai, pavyzdžiui, informacinės mugės, informacija spaudoje, Lietuvos diplomatinės atstovybės, pasiekia tik nedidelę dalį auditorijos. Tad siekiant, kad universitetai stiprintų komunikaciją bei taptų žinomi gausesnei auditorijai, pirmiausia svarbu užtikrinti informacijos sklaidą neformaliais kanalais bei internetu.

3. Studijų Lietuvoje vertinimas

Pagrindinės skyriaus išvados:

- Patrauklus pragyvenimo šalyje lygis, sąlyginai ramus miesto ritmas, santykinai aukšta studijų kokybė, priimtinas studijų kainos ir kokybės santykis bei dėstytojų profesionalumas – tai, pasak studentų, pagrindiniai studijų ir gyvenimo Lietuvoje privalumai. Atitinkamai į šiuos privalumus svarbu atsižvelgti skleidžiant informaciją apie studijas Lietuvoje užsienio šalių studentams.
- Pagrindiniai su studijomis ir gyvenimu Lietuvoje susiję trūkumai yra sunkumai įsidarbinant bei ribotos dėstytojų anglų kalbos žinios. Šių dviejų sričių tobulinimas potencialiai galėtų prisidėti prie didesnio Lietuvos, kaip studijų šalies, patrauklumo kūrimo užsienio studentams.
- Apskritai su universitetu susijusias sritis tyrimo dalyviai vertino pozityviai. Geriausiai vertinamos su studijomis netiesiogiai susijusios sritys, pavyzdžiui, universiteto infrastruktūra, administracinio personalo darbas, mikroklimatas universitete. Tiesiogiai su studijomis susijusios sritys – studijų programa, procesas, kokybė – vertintos santykinai prasčiau, tad atitinkamai didesnis dėmesys universitetuose turėtų būti skiriamas šioms sritims tobulinti.
- Studijų rekomendavimas kitiems yra ne tik vienas pagrindinių informacijos apie universitetą šaltinių, bet ir veiksnys, netiesiogiai rodantis studentų pasitenkinimą studijomis. Tyrimas atskleidė, kad savo universitetą studentai linkę rekomenduoti net aktyviau nei Lietuvą.

3.1 Studijų Lietuvoje privalumai ir trūkumai užsienio šalių studentų požiūriu

Siekiant formuoti patrauklų Lietuvos, kaip studijų šalies, įvaizdį, svarbu suprasti, kokius studijų Lietuvoje privalumus ir trūkumus išskiria šiuo metu Lietuvoje jau studijuojantys užsieniečiai. Ši informacija pirmiausia reikalinga norint paskatinti Lietuvoje studijuoti daugiau užsienio studentų, tačiau, tai, kaip Lietuvą vertina pastarieji, kartu gali atskleisti ir aspektus, svarbius didinant Lietuvos universitetų patrauklumą ir Lietuvos gyventojams.

Pokalbių su studentais metu nurodytus studijų Lietuvoje privalumus bei trūkumus galima išskirti į dvi pagrindines grupes, kurios viena nuo kitos neatsiejamoms ir kartu turi įtakos bendram studijų vertinimui bei savijautai, studijuojant Lietuvoje:

1. Su gyvenimu Lietuvoje susiję privalumai ir trūkumai.
2. Su studijomis susiję privalumai ir trūkumai.

8 pav. Studijų Lietuvoje privalumai ir trūkumai

Pagrindiniai su gyvenimu Lietuvoje susiję privalumai yra du. Pirmiausia, pasak tyrimo dalyvavusių studentų, studijuojant Lietuvoje pozityviai nuteikia palyginti pigus **pragyvenimo lygis šalyje**:

„Čia yra ramu, patogu, sąlyginai nebrangu. Maisto prekės yra prieinamos, yra įvairovės... Transportas patogus, taksi pigiau nei Baltarusijoje...“ (EHU studentė, Baltarusija), „Pragyvenimas nėra brangus, yra nuolaidų studentams“ (VGTV studentas, Azerbaidžanas). Kitas su gyvenimu Lietuvoje susijęs privalumas – sąlyginai **ramus miesto ritmas**:

„Lietuvoje nėra tiek daug žmonių ir gamta yra labai graži, palyginti su Turkija. Aš esu iš Ankaros, tai vien ten gyvena 4 mln. žmonių“ (VGTV studentas, Turkija), „Tai labai labai rami vieta, bet vis dar Europa“ (ISM studentė, Rusija).

„Čia pigu. O juk su kokia didžiausia problema susiduria studentas? Finansai! Ir taip yra visame pasaulyje“, – KTU studentas, Pakistanas

Tuo tarpu **pagrindiniai su gyvenimu Lietuvoje susiję trūkumai** yra trys. Pirmiausia, studentams, ne ES valstybių piliečiams, Lietuvoje yra **itin sunku įsidarbinti** tiek dėl taikomų apribojimų užsieniečiams, tiek dėl mažos darbo vietų pasiūlos ir lietuvių kalbos nemokėjimo: „Pirmus metus negali čia dirbti, tik antrus metus gali – bet niekas nenori duoti to darbo. Aš turiu gebėjimų, įgūdžių, pvz., elektrikui galėčiau dirbti, bet man neleidžia“ (MRU studentas, Nigerija).

„Nežinojau, kad čia negalėsiu dirbti, man tai buvo šokas – aš pats moku už savo mokslus, už savo pragyvenimą, už būstą, už viską! Aš netgi radau du darbus, praėjau du darbo pokalbius, bet manęs negalėjo įdarbinti, nes neturiu leidimo“, – MRU studentas, Armėnija

Taip pat, nepaisant oficialios narystės ES, studentai dar pastebi SSRS laikmečio pėdsakus bei Lietuvą vertina kaip „mažiau vakarietišką“ šalį, o tai netiesiogiai formuoja ir menkesnius studijų kokybės lūkesčius šalyje: „Čia vis tiek yra geriau nei Armėnijoje 100 proc. Bet jeigu žmonės turėtų galimybę mokytis Norvegijoje ar Šveicarijoje, tai aš jau tas šalis siūlyčiau. Lietuvai dar trūksta grynai patirties, kad galėtų pasiekti tą Vakarų šalių lygį. Tai čia laiko klausimas. Pvz., Estija tai jau žymiai aukščiau yra elektroninės komercijos ir valdymo srityje“ (MRU studentas, Armėnija). Gyvenimą Lietuvoje taip pat apsunkina ir **menkos Lietuvos gyventojų anglų kalbos žinios** bei nenoras bendrauti rusiškai, net mokant šią kalbą: „Net universitete daug kas nekalba angliškai arba kai kalba, tai sunku suprasti“ (MRU studentas, Nigerija), „Kai kurie žmonės nemėgsta rusų kalbos. Aš stengiuosi kalbėti angliškai. Pvz., jei parduotuvėje ar kavinėje kalbi rusiškai, tai aptarnavimo kokybė nebus tokia gera. Jei pradėsi pokalbį angliškai, tai kokybė bus geresnė. Aš nežinau, kodėl taip yra“ (EHU studentas, Baltarusija).

„Man atrodo, kad svarbiausia problema, kalbant apie studijas, yra kalba. Dėstytojai nemoka kalbos pakankamai gerai. Dažnai jie neatitinka standartų“, – LSMU studentas, Pakistanas

Apibendrinant su studijomis Lietuvoje susijusius **privalumus ir trūkumus**, galima teigti, kad Lietuva, kaip studijų šalis, vertinama pozityviai dėl **santykinai aukštos studijų kokybės**, palyginti su studijų kokybe ne ES šalyse ar respondentų gimtosiose šalyse esančiais universitetais: „Lietuva turi labai gerą švietimo sistemą ir universitetai yra tame pačiame lygyje, kaip ir bet kuris kitas Bolonijos sistemos universitetas“ (LCC studentas, Kosovas), „Man čia patinka studijų lankstumas, dėstomos medžiagos standartas...“ (MRU studentas, Nigerija).

Taip pat tyrime dalyvavę studentai teigė pozityviai vertinantys studijas Lietuvoje dėl **dėstytojų profesionalumo**: „Dėstytojai čia yra puikūs, jie labai stengiasi, jie nori užtikrinti, kad tu išmoktum kuo daugiau. Jie mus skatina“ (KTU studentas, Nigerija), „Kad ir kokią programą išsirinktum, jeigu tau įdomu ir tu nori ko nors išmokti, tu išmoksi. Tau suteikia labai daug galimybių, tu visada gali tiesiogiai bendrauti su dėstytoju. Ir jeigu tu nori ką nors sužinoti, tu tikrai sužinosi“ (EHU studentė, Baltarusija).

Vis dėlto, pasak daugelio tyrime dalyvavusių universitetų studentų, **pagrindinis studijų Lietuvoje trūkumas – ribotos dėstytojų anglų kalbos žinios**, kurių, studentų nuomone, nepakanka, kad jie galėtų kokybiškai dėstyti ir ypač rengti seminarus:

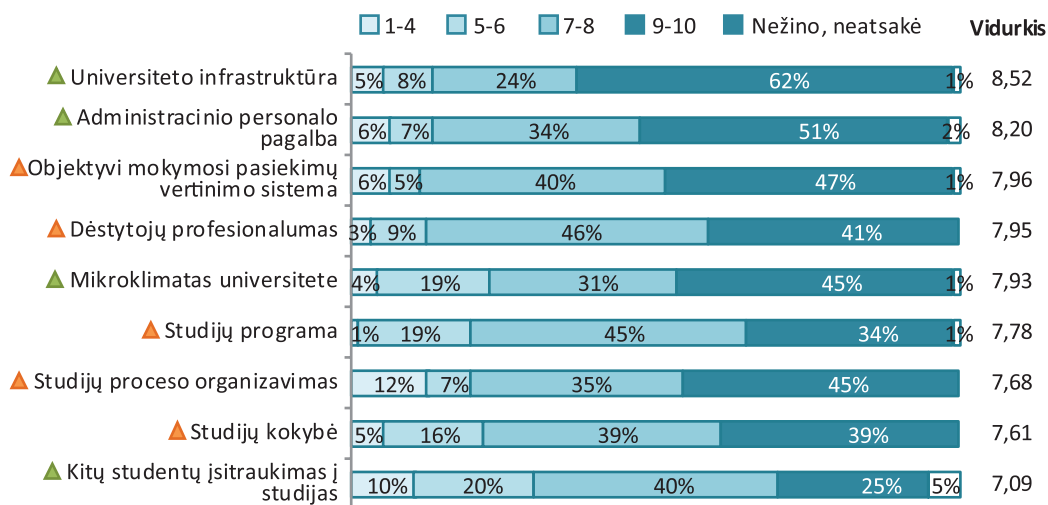
„Kai kurie dėstytojai nemoka gerai anglų kalbos, dėl to labai nukenčia paskaitų kokybė. Pvz., duoda tik vadovėlį ir sako, <jūs patys skaitykitės viską ir manęs klauskit, jeigu kas neaišku bus>“ (VG TU studentas, Azerbaidžanas), „Kai kurie lietuviai dėstytojai nelabai gerai šneka angliškai. Juos yra sunku suprasti. Atvykdamas studijuoti anglų kalbą, tikiesi, kad anglų bus aukšto lygio“ (VU studentė, Moldova).

„Man patinka čia studijuoti, nes mokslo lygis čia geresnis negu Baltarusijoje. Čia daugiau galimybių: galime išvažiuoti į kitą šalį, galima gauti gerą išsilavinimą ir čia netgi įdomiau studijuoti“, – EHU studentė, Baltarusija

3.2 Savo universiteto vertinimas

Universitetų vertinimas tyrimo metu apėmė įvairias, tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai¹ su studijomis susijusias sritis bei aspektus. Apibendrinant tyrimo duomenis, galima teigti, kad **apskritai tyrimo metu analizuotas su universitetu susijusias sritis apklaustieji vertino gana pozityviai** – skyrė 7–10 balų. Vis dėlto svarbu atkreipti dėmesį, kad tyrime dalyvavę studentai geriausiai **buvo linkę vertinti netiesiogiai su studijomis susijusias sritis** (universiteto infrastruktūrą, pavyzdžiui, biblioteką, kompiuterių klases, administracinio personalo pagalbą), tuo tarpu **tiesiogiai susijusios sritys** (studijų kokybė, proceso organizavimas, studijų programa) **buvo vertinamos kiek prasčiau**. Ir nors abi grupės veiksnių lemia bendrą universiteto vertinimą, tačiau tikėtina, kad tiesiogiai su studijomis susijusios sritys yra pagrindinės ir turi didesnę reikšmę bendram pasitenkinimui universitetu, tuo tarpu netiesioginės sritys yra tik papildomos. Atitinkamai, siekiant geresnio universiteto vertinimo, prioritetas turėtų būti teikiamas tiesiogiai su studijomis susijusioms sritims tobulinti.

9 pav. Su universitetu susijusių sričių vertinimas

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

Vertinimui naudojama 10 balų skalė, kurioje 1 reiškia „labai prastai“, o 10 – „puikiai“

▲ Tiesiogiai su studijomis susijusios sritys, vidurkis = 7,80

▲ Netiesiogiai su studijomis susijusios sritys, vidurkis = 7,94

Toliau pateikiamas atskirų universitetų studentų vertinimas. Interpretuojant šiuos tyrimo duomenis, svarbu atkreipti dėmesį, kad dėl mažos tyrimo imties vieno atsakymo reikšmė bendram atsakymų pasiskirstymui yra labai didelė, tad pateikiami tyrimo duomenys atspinti tik vertinimo tendencijas.

¹ Tiesioginėms tyrimo vertintoms sritims galima priskirti (1) dėstytojų profesionalumą, (2) studijų programą, (3) studijų proceso organizavimą, (4) studijų kokybę ir (5) mokymosi pasiekimų vertinimo sistemos objektyvumą. Tuo tarpu netiesioginės sritys – tai (1) universiteto infrastruktūra, (2) administracinio personalo pagalba, (3) mikroklimatas universitete, (4) kitų studentų įsitraukimas į studijas.

Išvedus bendrą vidurkį iš su universitetu susijusių sričių vertinimų, galima palyginti atskirų universitetų vertinimą. Geriausiai su universitetu susijusias sritis įvertino KTU studentai, taip pat aukštesniu vertinimu išsiskiria EHU, MRU ir LCC studentai, tuo tarpu prasčiausiai su universitetu susijusias sritis įvertino studijuojantieji VGTU.

Atsižvelgiant į geriausiai ir prasčiausiai universitetuose įvertintus aspektus, galima išskirti **stipriausias ir silpnąsias atskirų universitetų sritis** (išsamus su universitetu susijusių sričių vertinimas pateikiamas 3 priede).

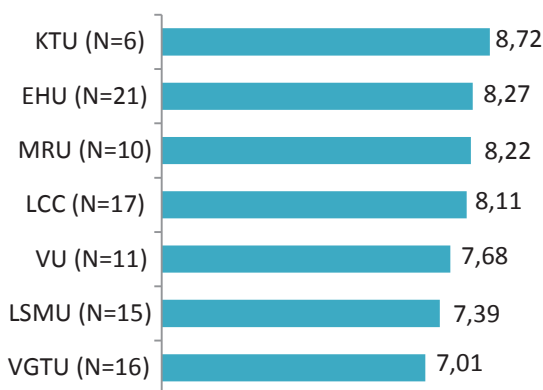
KTU stipriausios sritys – studijų proceso organizavimas (9,33), **universiteto infrastruktūra** (9,17) bei **studijų programa** (9,17). Silpniausios – kitų studentų įsitraukimas į studijas (7,33). Mokymosi pasiekimų vertinimo objektyvumas, studijų kokybė bei dėstytojų profesionalumas buvo vertinti taip pat labai pozityviai, tad bendrame kontekste, nors visi su universitetu susiję aspektai KTU universitete buvo įvertinti pozityviai, tiesiogiai su studijomis susijusios sritys šiame universitete buvo įvertintos netgi šiek tiek geriau nei netiesioginės sritys: „Dėstytojai čia yra puikūs, jie labai stengiasi, jie nori užtikrinti, kad tu išmoktum kuo daugiau, jie mus skatina“ (KTU studentas, Nigerija), „Patiko atmosfera, gilus, interaktyvus žinių pateikimas. Nepaviršutiniškas mokymas“ (KTU studentas, Rusija).

EHU stipriausios sritys – studijų kokybė (8,57) ir **universiteto infrastruktūra** (8,57). Dėstytojų profesionalumas, studijų programa ir mokymosi pasiekimų vertinimo sistemos objektyvumas traktuoti taip pat pozityviai, šioms sritims skirta daugiau nei 8 balai. Silpniausios EHU universiteto sritys – kitų studentų įsitraukimas į studijas (7,38) ir studijų proceso organizavimas (7,95). Kokybiinių duomenų analizė taip pat atskleidė EHU, kaip „pažadėtosios žemės“, įvaizdį tarp Baltarusijos studentų. Akivaizdu, jog tokio supratimo pagrindas yra ne tik faktinis šio universiteto – universiteto išieivijoje – statusas, bet ir unikali galimybė gauti itin kokybišką ir kiek įmanoma depolitizuotą išsilavinimą, per daug nenuolstant nuo gimtosios šalies: „Baltarusiams – tai tarsi laisvės žemė. Jie gali pamatyti, kad yra ir kitų būdų, kaip galima studijuoti, ne tik taip, kaip pas mus“ (EHU studentas, Baltarusija), „Tai vienas geriausių būdų baltarusiams gauti kvalifikuotą išsilavinimą, kadangi Baltarusijoje nėra tokios kokybės“ (EHU studentas, Baltarusija), „Mokymo procesas – mokymo programa, užsienio kalbų mokymas – aukštesnio lygio nei Baltarusijoje. Tarptautinis diplomai, aukštas išsilavinimo lygis, demokratinė atmosfera“ (EHU studentė, Baltarusija).

MRU stipriausios sritys – universiteto infrastruktūra (9,10), **administracinio personalo pagalba** (8,70) ir **studijų programa** (8,50): „Aš čia prabuvau jau daugiau nei 1 semestrą, buvau įvairiuose šito universiteto skyriuose – ir administraciniame, ir akademiniame, ir įvairiuose fakultetuose – ir daugeliu atveju tai pranoko mano lūkesčius“ (MRU studentas, Nigerija). Kitos tiesiogiai su studijomis susijusios sritys vertintos nevienareikšmiškai: dėstytojų profesionalumas ir mokymosi pasiekimų vertinimo sistemos objektyvumas traktuoti pozityviai, šioms sritims skirta daugiau nei

10 pav. Vertinimas pagal universitetus

Su universitetu susijusių sričių vertinimo vidurkis

Pateikiami tikslinių grupių vertinimo vidurkiai. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai, vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

8 balai, tuo tarpu studijų kokybė ir studijų proceso organizavimas vertinti prasčiau (atitinkamai 7,80 ir 7,60). Pastaroji sritis kartu su kitų studentų įsitraukimu į studijas (7,43) apskritai buvo vertintos kaip silpniausios MRU sritys. Santykinai prastai MRU studentai įvertino ir bendrą mikroklimatą universitete (7,90).

LCC stipriausios sritys – universiteto infrastruktūra (9,18), studijų proceso organizavimas (8,65) ir mikroklimatas universitete (8,29). Iš likusių tiesiogiai su studijomis susijusių sričių taip pat pozityviu vertinimu išsiskiria studijų kokybė (8,24) ir mokymosi pasiekimų vertinimo sistema (8,00). Tuo tarpu studijų programa, dėstytojų profesionalumas vertinti šiek tiek prasčiau (atitinkamai 7,71 ir 7,82). Kalbant apie dėstytojų profesionalumą, kokybinių duomenų analizė atskleidė, jog *kai kurių* dėstytojų kvalifikacija yra vertinama kaip nepakankama, o jų profesionalumas neatitinka čia atvykstančių studentų lūkesčių: „Yra daug žemai kvalifikuotų dėstytojų, na ir gaunasi, kad juos kviečia tik dėl to, kad jau nebėra kam dėstyti“ (LCC studentė, Ukraina), „Jie per daug remiasi savanoriais. Yra tokių dėstytojų, kurie atvažiuoja, pabūna semestrą ir išvyksta. Tada atvyksta nauji profesoriai ir tai sukuria kažkiek sumaišties, tai nežinau...“ (LCC studentas, Kosovas). Silpniausios LCC sritys – kitų studentų įsitraukimas į studijas (7,53) ir administracinio personalo pagalba (7,59). Kokybinių duomenų analizė taip pat parodė, kad LCC turi išskirtinį statusą tarp kitų universitetų, nes jame puoselėjamos krikščioniškos vertybės. Dauguma tyrime dalyvavusių studentų nurodė, kad būtent tai yra bene pagrindinė šio universiteto pasirinkimo priežastis, tuo tarpu krikščionybės puoselėjimo įtakos jų išsilavinimui aspektas yra svarbiausia pozityvaus studijų LCC vertinimo priežastis: „Universitetas suteikia kitokį išsilavinimą. <...> tos vertybės, kurios čia yra ugdomos, būtent gal jos suteikia tą ypatingą atspalvį. Jos yra integruotos į kasdienius užsiėmimus, į kokias nors socialines atsakomybes...“ (LCC studentas, Kirgizija), „Čia yra krikščioniškasis universitetas, todėl čia viskas yra padoru. Net jeigu lyginant su mūsų ar su Maskvos universitetais, čia žymiai aukštesnis padorumo, taisyklių laikymosi lygis: turint omenyje ir alkoholį, cigaretes, seksą... Ir pačių studentų požiūris yra toks...“ (LCC studentė, Kazachstanas).

VU stipriausios sritys – administracinio personalo pagalba (8,45) ir dėstytojų profesionalumas (8,45). Labai panašiai įvertinti ir universiteto infrastruktūra (8,36) bei mokymosi pasiekimų vertinimo sistema (8,36). Tuo tarpu studijų programą, studijų proceso organizavimą ir studijų kokybę tyrime dalyvavę VU studentai įvertino prasčiau (atitinkamai 7,64; 7,73 ir 7,36). Silpniausios VU sritys – kitų studentų įsitraukimas į studijas (5,82) ir mikroklimatas universitete (6,91). Lyginant su kitais universitetais, šių dviejų sričių vertinimas VU yra prasčiausias. Kokybinis tyrimas taip pat atskleidė, kad dalis studentų kaip VU trūkumą vertina gana laisvus ir neapkrautus savo užsiėmimų grafikus, kurie kelia įtarimų dėl studijų kokybės: „Kai atvykau studijuoti į Vilnių, palyginus su LCC, tai buvo visiškai kitokios studijos. LCC mes iš tikrųjų studijavome, o VU turiu tik 6 užsiėmimus per mėnesį. Čia netgi magistro studijos, bet tai nepalyginama su LCC“ (VU studentė, Ukraina), „Mano studijos vyksta taip, kad mėnesį mes mokinamės ir dirbam, mėnesį – nieko nedarom. Reikėjo iš anksto perspėti, kad bus tokia sistema“ (VU studentė, Ukraina).

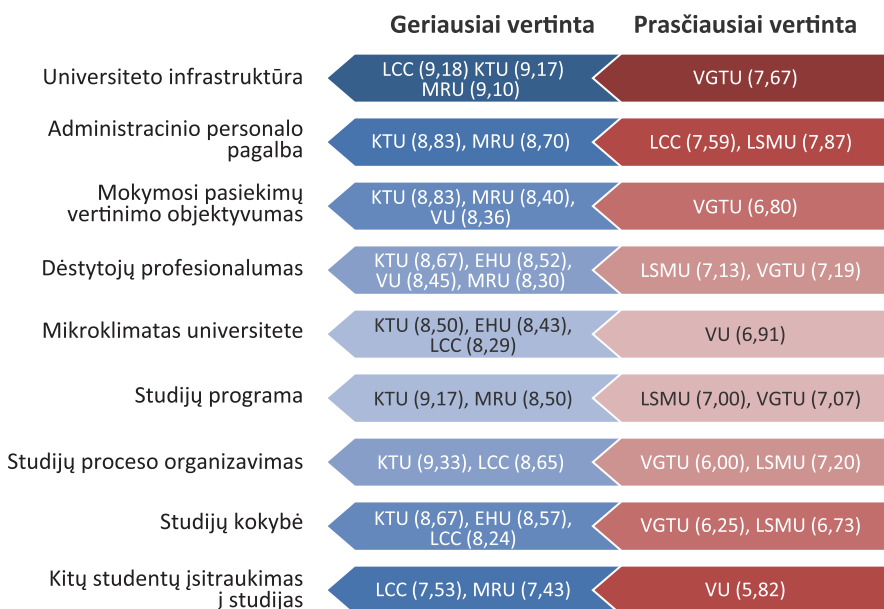
LSMU stipriausios sritys – universiteto infrastruktūra (7,93), administracinio personalo pagalba (7,87) ir mikroklimatas universitete (7,80). Tuo tarpu tiesiogiai su studijomis susiję aspektai – studijų proceso organizavimas (7,20), dėstytojų profesionalumas (7,13), studijų programa (7,00) ir studijų kokybė (6,73) buvo vertinami kaip silpniausios LSMU sritys. Pokalbiai su respondентаis savo ruožtu patvirtino tokius rezultatus: studentai nurodė jaučiantys nepakankamai rimtą ir prideramą dėstytojų požiūrį, taip pat teigė esą traktuojami prasčiau nei studentai lietuviai: „Administracijai ir dėstytojams studentai užsieniečiai taip nerūpi, kaip studentai lietuviai ir tai labai akivaizdu, ypač kai kalbama apie praktiką ligoninėse“ (LSMU studentas, Indija) „Kartais jaučiama užsieniečių – gal labiau iš Azijos šalių, nes mes labiau išsiskiriame – diskriminacija. Galiausiai, atvažiuavęs supratau, kad daugelis dėstytojų nemoka pakankamai gerai anglų kalbos

ir dėl to negali ir kartais netgi nesistengia mums perteikti savo žinių“ (LSMU studentas, Indija). Ypač nepakankamos studijų kokybės aspektas išryškėja kalbant apie privalomąją LSMU studentams praktiką ligoninėse: „LSMU visur reklamuoja labai modernią ligoninę, tačiau kai pradėjau čia studijuoti, supratau, kad toje ligoninėje praktiką atliksime tik paskutiniais metais. Visą likusį laiką atliekame praktiką visai kitoje ligoninėje, kurioje visa įranga yra technologiškai pasenusi. Susidaro įspūdis, kad LSMU meluoja“ (LSMU, Indija), „Nuo antrų metų medicinos studentai Indijoje jau atlikinėja praktiką, eina į ligonines, stebi, o čia to nėra. Taip pat kalbos barjeras egzistuoja, kuris irgi trukdo praktikai. Kartais laboratorijos darbai ar praktiniai užsiėmimai pavirsdavo į paprasčiausią teorinę paskaitą, nors to neturėtų būti“ (LSMU, Indija).

VGTV stipriausios sritys – administracinio personalo pagalba (8,00) ir universiteto infrastruktūra (7,67). Dėstytojų profesionalumą ir studijų programą tyrime dalyvavę VGTV studentai vertino kiek prasčiau (atitinkamai 7,19 ir 7,07). Tuo tarpu kitos tiesiogiai su studijomis susijusios sritys – mokymosi pasiekimų vertinimo objektyvumas (6,80), studijų proceso organizavimas (6,00) ir studijų kokybė (6,25) vertintos kaip vienos silpniausių VGTV sričių. Kokybinis tyrimas taip pat parodė, kad opus klausimas šiame universitete yra nepakankamas dėstytojų anglų kalbos lygis: „Visi mano dalykai yra anglų kalba ir dauguma mano dėstytojų labai sunkiai ja kalba“ (VGTV studentas, Turkija), „Dėstytojų anglų kalbos lygis yra prastas, dėl to kenčia studijų kokybė“ (VGTV studentas, Turkija).

Lyginant atskirų universitetų sričių vertinimą pagal konkrečius universitetus (11 pav.), matyti, kad tiesiogiai su studijomis susijusias sritis geriausiai vertina KTU, LCC, EHU studentai, tuo tarpu prasčiausiai – VGTV ir LSMU studentai. Atitinkamai netiesiogiai su studijomis susijusias sritis geriausiai vertina KTU ir MRU studentai, o prasčiausiai – VGTV ir VU studentai.

11 pav. Geriausiai ir prasčiausiai vertintos sritys pagal universitetus

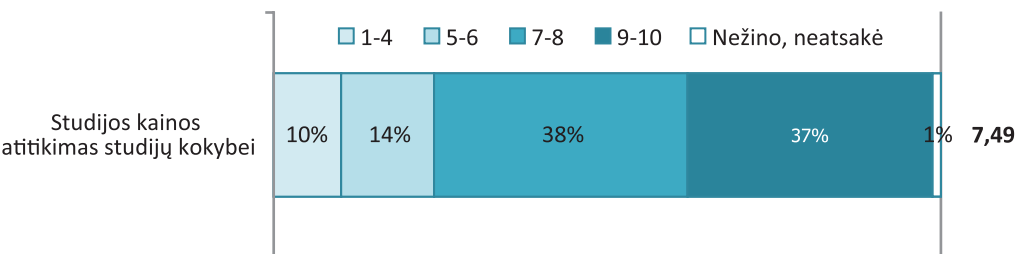
Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, N=97.

3.3 Mokesčio už studijas vertinimas

Kiekybinio tyrimo duomenimis, **maždaug trys ketvirtadaliai (77 proc.)** tyrime dalyvavusių **studentų patys moka už studijas, tad šis mokestis daugeliui užsienio studentų yra aktualus su studijomis susijęs aspektas**. Siekiant objektyviai įvertinti studijų kainą, svarbu atsižvelgti į jos adekvatumą studijų kokybei.

Analizuojant mokesčio už studijas vertinimą (12 pav.), galima pastebėti, kad **didžioji dalis (75 proc.) už studijas mokančių studentų linkę teigti, jog jų mokama studijų kaina atitinka studijų kokybę** (skyrė 7–10 balų). Tuo tarpu ketvirtadalis (24 proc.) tokių studentų nurodė, kad studijų kaina yra per didelė ir neatitinka studijų kokybės (skyrė 1–6 balus).

12 pav. Studijų kainos adekvatumo vertinimas

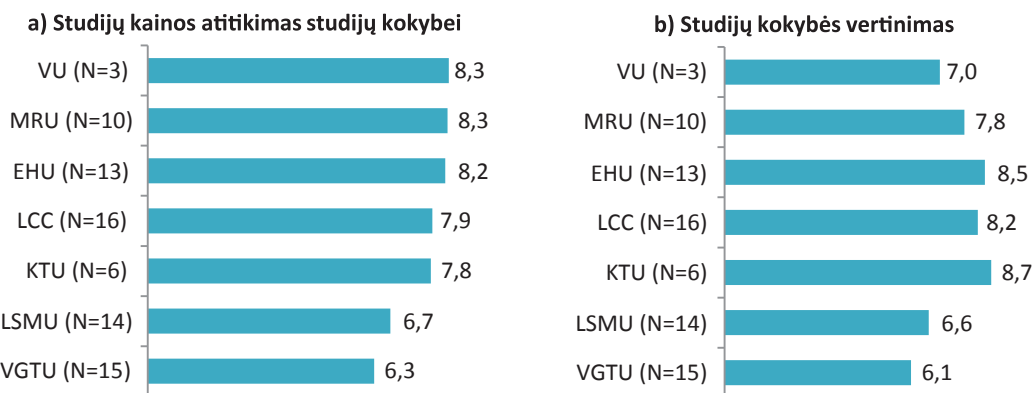

Procentai skaičiuojami nuo mokančių už studijas, N=75.

Vertinimui naudojama 10 balų skalė, kurioje 1 reiškia „visiškai neatitinka“, o 10 – „puikiai atitinka“

Analizuojant studijų kainos ir kokybės santykio vertinimą skirtinguose universitetuose, matyti, kad VGTU ir LSMU studentai rečiau linkę sutikti, kad mokama studijų kaina atitinka studijų kokybę, nei kituose universitetuose studijuojantys apklaustieji. Tuo tarpu VU, MRU ir EHU studentai geriausiai vertina studijų kainos ir kokybės santykį.

13 pav. Studijų kokybės ir kainos santykio bei studijų kokybės vertinimas

Vidurkiai skaičiuojami nuo mokančių už studijas, N=79. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

Vis dėlto **geras kainos ir studijų kokybės santykis savaime nereiškia studentų pasitenkinimo studijų kokybe, o prastas jų santykis – nepasitenkinimo**, tad analizuojant šį aspektą **svarbu atsižvelgti ir į bendrą studijų kokybės vertinimą**. Pavyzdžiui, tyrime dalyvavę VU studentai studijų kainos ir kokybės santykį įvertino geriausiai (13 pav. a), tuo tarpu KTU – kiek prasčiau. Tačiau KTU studentai geriau nei kitų universitetų studentai įvertino studijų kokybę (13 pav. b). Tokiu būdu galima teigti, kad žemesnis KTU studentų kainos ir kokybės santykio vertinimas netiesiogiai indikuoja per didelę studijų kainą. Tuo tarpu pozityvesnis VU studentų kainos ir kokybės santykio vertinimas netiesiogiai indikuoja patrauklią studijų kainą nors ir už nelabai aukštos kokybės studijas.

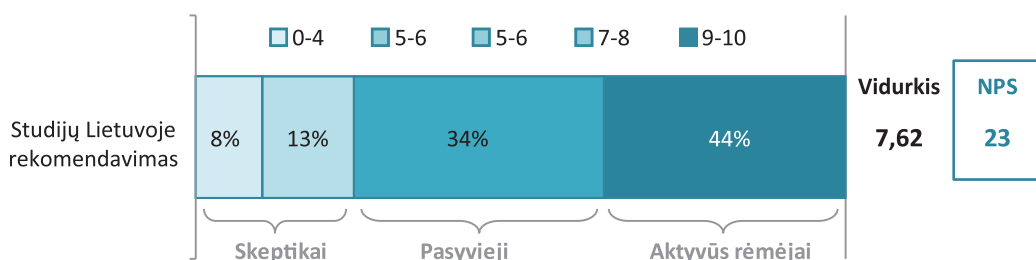
3.4 Studijų Lietuvoje ir universiteto rekomendavimas

Studijų rekomendavimas kitiems yra ne tik vienas pagrindinių informacijos apie universitetą šaltinių, bet ir vienas veiksnių, netiesiogiai rodančių studentų pasitenkinimą studijomis. Tyrimo metu siekta išsiaiškinti du aspektus: (1) Lietuvos, kaip studijų šalies, rekomendavimą bei (2) savo universiteto rekomendavimą.

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal **(1) ketinimą rekomenduoti Lietuvą, kaip studijų šalį**, matyti, kad didžiausią respondentų dalį (44 proc.) sudaro „aktyvūs rėmėjai“, kurie „būtinai rekomenduotų“ studijuoti Lietuvoje draugui, pažįstamam ar kitam asmeniui. „Pasyvūs rekomenduotojai“, kurie, tikėtina, yra labiau neutralūs studijų rekomendavimo atžvilgiu, tačiau tikslingai paklausti apie Lietuvą kalbėtų pozityviai, sudaro trečdalį visų apklaustųjų, tuo tarpu „skeptikai“, nurodę abejojantys, ar rekomenduotų studijuoti Lietuvoje savo draugams ar pažįstamiems, sudaro penktadalį (21 proc.) visų apklaustųjų.

Studijų Lietuvoje rekomendavimo indeksas (NPS – *Net promoter score*) yra teigiamas² (23). Aukštas NPS indeksas užtikrina geresnę informacijos sklaidą bei naujų studentų pritraukimą mažesėmis sąnaudomis.

14 pav. Studijų Lietuvoje rekomendavimo tikimybė

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

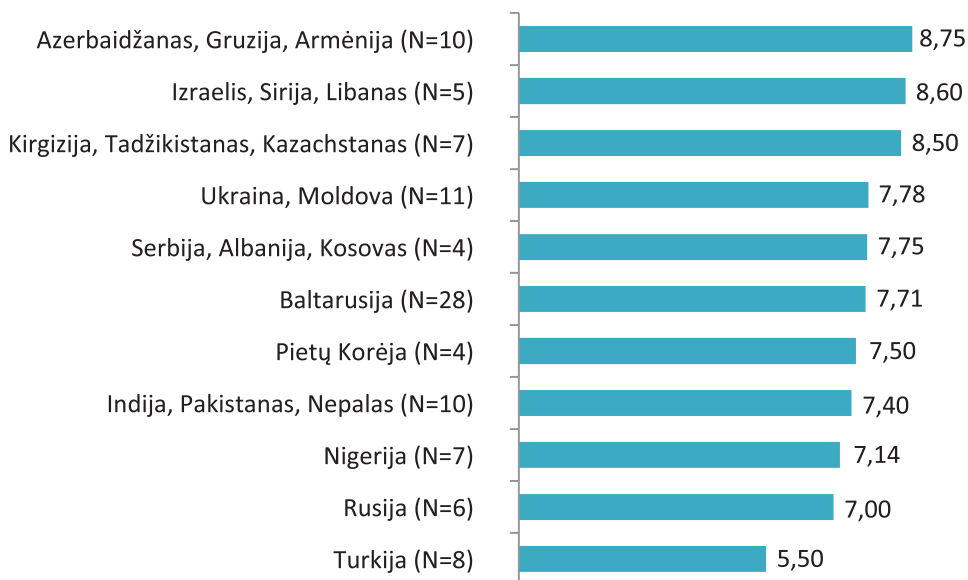
Vertinimui naudojama 11 balų skalė, kurioje 0 reiškia „tikrai nerekomenduotų“, o 10 – „būtinai rekomenduotų“

2 Indeksas apskaičiuojamas iš rėmėjų (vertinusių rekomendavimo tikimybę 9–10 balų) atimant skeptikus (rekomendavimo tikimybę įvertinusių 0–6 balais). Teigiamas indeksas rodo savaiminio auditorijos augimo potencialą, t. y. patys respondentai, rekomenduodami studijas vieni kitiems, pritraukia kolegas studijuoti Lietuvoje. NPS vertinimui naudojama 200 balų skalė: nuo -100 iki +100. Aukščiausias galimas NPS yra +100, tačiau jau teigiamas (daugiau nei 0) NPS laikomas geru rodikliu, tuo tarpu +50 NPS traktuojamas kaip puikus įvertinimas.

Analizuojant Lietuvos, kaip studijų šalies, rekomendavimą pagal respondentų kilmės šalį (15 pav.), pastebima, kad tarp apklaustų studentų labiausiai studijas Lietuvoje linkę rekomenduoti Azerbaidžano piliečiai, mažiausiai – Turkijos piliečiai. Tikėtina, jog azerbaidžaniečiai palankiau vertino savo studijas Lietuvoje pirmiausia dėl savo turimų rusų kalbos žinių, kurios, kaip vėliau tyrimas parodys, palengvina gyvenimą Lietuvoje (28 pav.). Tuo tarpu prastesnis turkų vertinimas, tikėtina, susijęs su universitetu: bene visi tyrime dalyvavę studentai turkai studijuoja VGTU, kuris apskritai pagal su universitetu susijusių sričių vertinimo vidurkį buvo įvertintas prasčiausiai.

15 pav. Studijų Lietuvoje rekomendavimas pagal šalį

Studijų Lietuvoje rekomendavimas

Pateikiami tikslinės grupės vertinimo vidurkiai. Vertinimui naudojama 10 balų skalė, kurioje 1 reiškia „tikrai nerekomenduotų“, o 10 – „būtinai rekomenduotų“. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

Lyginant studijų vertinimą pagal studijų miestą (16 pav.), pastebima, kad Vilniuje studijuojantys trečiųjų šalių piliečiai buvo labiau linkę rekomenduoti studijas Lietuvoje kitiems asmenims nei Klaipėdoje ir Kaune studijuojantys respondentai. Tai galima paaiškinti tarp užsienio studentų vyraujančiu Vilniaus, kaip kosmopolitiško ir labiau globalizacijos paveikto miesto, įvaizdžiu: „*Kaunui trūksta tarptautiškumo. Vilniuje visai kitaip – tarsi atgaiva*“ (LSMU studentė, Izraelis). Kaunas dėl savo homogeninės tautinės sudėties laikomas labiau konservatyviu ir dėl to mažiau palankiu užsieniečiams: „*Labai norėjau pakliūti į Vilnių, kur labiau kalba rusiškai, daugiau*

16 pav. Studijų Lietuvoje rekomendavimas pagal miestą

Studijų Lietuvoje rekomendavimas

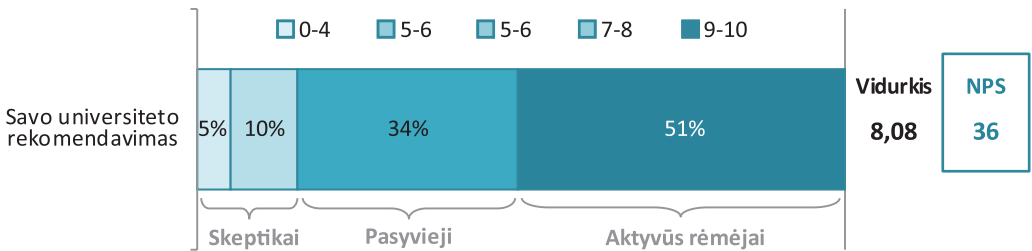

Pateikiami tikslinių grupių vertinimo vidurkiai.

draugų. O dabar patekau į Kauną, kur vien lietuviai“ (LSMU studentas, Azerbaidžanas). Tuo tarpu Klaipėda, kaip studijų miestas, buvo vertinamas gana neutraliai, o kaip neigiamas aspektas buvo nurodyta vietinės migracijos tarnybos geranoriškumo stoka studentų užsieniečių atžvilgiu: „Kai nueini į mūsų tą Klaipėdoje esantį migracijos skyrių, tai vis tiek jauti, lyg į Sovietų Sąjungą būtum sugrįžęs: ir atmosfera, ir požiūris į tave, žodžiu, gan stipriai jautiesi imigrantu. Leidžia suprasti, kad tu čia... kad atėjai paprašyti“ (LCC studentas, Kirgizija).

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal **(2) ketinimą rekomenduoti savo universitetą**, matyti, kad „aktyvių rėmėjų“ grupė sudaro net pusę apklaustųjų. „Pasyvūs“ universiteto rekomendavimo atžvilgiu nurodė esantys trečdalis, tuo tarpu „skeptikų“ grupę sudaro 15 proc. visų apklaustųjų.

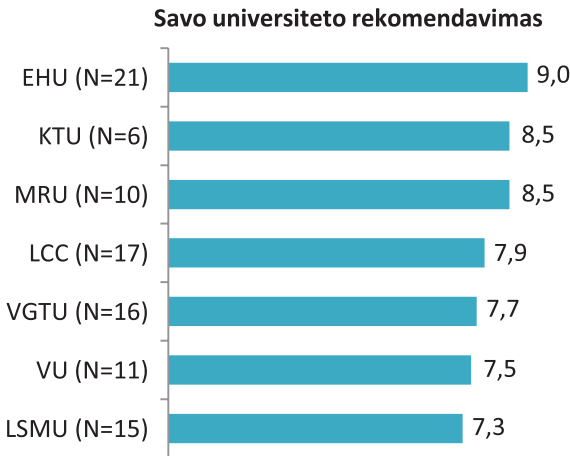
17 pav. Universiteto rekomendavimo tikimybė

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.
Vertinimui naudojama 11 balų skalė, kurioje 0 reiškia „tikrai nerekomenduotų“, o 10 – „būtinai rekomenduotų“

Analizuojant atskirų universitetų rekomendavimą (18 pav.), pastebima, kad toks universitetų pasiskirstymas daugeliu atveju atitinka ir savo universiteto vertinimą (10 pav.). Apibendrinus pokalbių su LSMU ir VU studentais metu išsakytas nuomones, paaiškėjo, kad santykinai žemesnis LSMU rekomendavimas susijęs su jau minėtu praktikos universitete trūkumu, nepakankama technine universiteto baze, dėstytojų požiūriu į užsieniečius studentus bei prastu kainos ir kokybės santykiu: „Nepakankamai stomatologinių kėdžių. Mums tenka vaidinti asistentus, nors visi norime būti gydytojais, tad tai ne labai smūonė. Trūksta įrangos grupėse“ (LSMU studentė, Pietų Korėja), „Lenkijoje yra žymiai pigesnės studijos, nors tai ta pati ES“ (LSMU studentas, Libanas).

18 pav. Universiteto rekomendavimas

Pateikiami tikslinės grupės vertinimų vidurkliai. Vertinimui naudojama 10 balų skalė, kurioje 1 reiškia „tikrai nerekomenduotų“, o 10 – „būtinai rekomenduotų“. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

Tuo tarpu mažesnis Vilniaus universiteto rekomendavimas siejamas su nepatenkintais studijų kokybės, proceso organizavimo ir dėstytojų kompetencijos lūkesčiais: „*Manau, kad šitą laiką galima praleisti kitur išmokstant daug daugiau, kitose šalyse. Nepatinka dėstyto būsas, ypač dėstytojų lietuvių. Lietuvių dėstytojams trūksta kvalifikacijos*“ (VU studentė, Kirgizija), „*LCC mes iš tikrųjų studijuojame, o VU turi tik 6 užsiėmimus per mėnesį*“ (VU studentė, Ukraina).

Lyginant Lietuvos, kaip studijų šalies, rekomendavimą bei universiteto rekomendavimą, matyti, kad savo universiteto rekomendavimas bei pasitenkinimas savo universitetu yra šiek tiek didesnis nei Lietuva, kaip studijų šalimi. Atitinkamai universiteto rekomendavimo indeksas (36) taip pat yra aukštesnis nei studijų Lietuvoje rekomendavimo indeksas (23). Viena vertus, šiek tiek didesnis universiteto, o ne Lietuvos, kaip studijų šalies, rekomendavimas gali būti susijęs su universiteto *versus* studijų šalies preferencija: kadangi svarstant, kur studijuoti, tyrime dalyvavusiems studentams universitetas buvo svarbesnis kriterijus nei studijų šalis, tad atitinkamai ir universiteto rekomendavimas yra aktualesnis nei šalies. Kita vertus, kalbant apie studijų rekomendavimą būtent Lietuvoje, respondantai daugeliu atvejų Lietuvą vertino tarptautiniu mastu; tarptautiniame kontekste Lietuva vertinama kaip mažiau patraukli nei kitos „vakarietiškos“ šalys: „*Čia vis tiek yra geriau nei Armėnijoje 100 proc. Bet jeigu mano draugai turėtų galimybę mokytis Norvegijoje ar Šveicarijoje, tai aš jau tas šalis siūlyčiau. Lietuvai dar trūksta grynai patirties, kad galėtų pasiekti tą Vakarų šalių lygį*“ (MRU studentas, Armėnija), „*Manau, kad mano draugams labiau patiktų studijuoti Vakarų Europoje. Čia toks pats mentalitetas, tad neįdomu. Bet šiaip yra gerai čia studijuoti. Jokių problemų*“ (VU studentė, Ukraina).

4. Pagrindinės migracijos problemos

Pagrindinės skyriaus išvados:

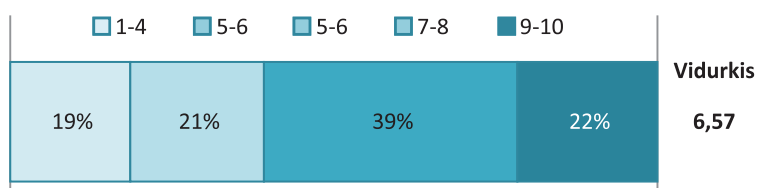
- Tyrimas parodė, kad su imigracijos procedūromis susiję aspektai kelia sunkumų daugeliui studentų iš trečiųjų šalių bei turi neigiamos įtakos Lietuvos, kaip studijų šalies, patrauklumui.
- Opiausia ir daugiausia nepasitenkinimo kelianti procedūra – leidimo laikinai gyventi (LLG) gavimas ir pratęsimas. Studentai nurodė ne tik sunkumus, susijusius su įstatyme nustatytais reikalavimais, bet ir atkreipė dėmesį į migracijos tarnybų darbuotojų aptarnavimo kultūrą.
- LLG gavimą ar pratęsimą apsunkinantys veiksniai: dokumentų vertimas į lietuvių kalbą, kalbos barjeras migracijos tarnyboje (ne visi tarnautojai kalba angliškai), gyvenamosios vietos deklaravimas bei migracijos tarnybos darbuotojų požiūris į studentus. Tuo tarpu LLG gavimo ar pratęsimo procedūrą labiausiai palengvina universiteto teikiama informacija bei pagalba surenkant reikalingus dokumentus.
- Kiti aspektai, pvz., ambasados nebuvimas šalyje, diplomo legalizavimo būtinybė ir informacijos apie atvykimo procedūras stygius, nors ir atrodo problemiški, tačiau studentų požiūriu nėra jiems ypač svarbūs (žema koreliacija), tad šių veiksmų įtaka bendram pasitenkinimui imigracijos procedūroms nėra didelė.

4.1 Imigracijos procedūrų vertinimas

Su Lietuvos imigracijos procedūrų sistema susiduria visi Lietuvoje studijuojantys trečiųjų šalių piliečiai, todėl itin svarbu išsiaiškinti tiek bendrą studentų patirtį, susijusią su šiomis procedūromis, tiek procedūrų vertinimą, nes šie veiksniai didžiąja dalimi prisideda ir prie Lietuvos, kaip studijų šalies, įvaizdžio formavimo bei patrauklumo kūrimo. Tyrimo duomenimis, **didžioji dalis (40 proc.) respondentų imigracijos procedūras Lietuvoje įvertino prastai** (skyrė 1–6 balus), tuo tarpu panašus skaičius (39 proc.) buvo labiau neutralūs ir tik penktadalis (22 proc.) respondentų imigracijos procedūras Lietuvoje įvertino gerai.

„Vienintelė priežastis, dėl ko nerekomenduočiau Lietuvos, tai migracijos įstatymai. Jie mane tiesiog žudo, yra labai labai varginantys“, – LCC studentas, Kosovas

19 pav. Bendras imigracijos procedūrų Lietuvoje vertinimas

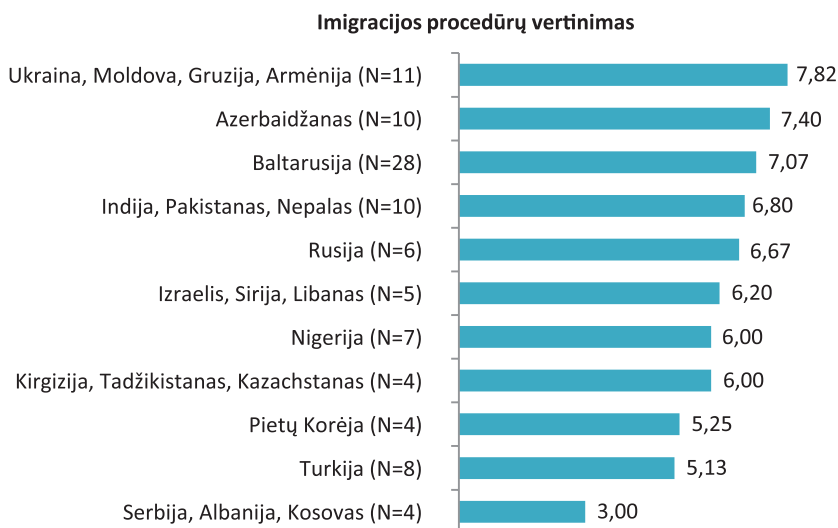

Vidurkiai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

informacija – kalbėdami apie su imigracijos procedūromis susijusius niuansus, užsienio šalių studentai išreiškė bendrą nuomonę, kad Lietuvoje šis procesas daugeliui atveju pernelyg sudėtingas, biurokratiškas ir kelia neigiamas emocijas: „Vos tik nueini į migracijos ofisą, prasideda amžinos problemos. Jie jaučiasi karaliais, o mes – niekas. Siunčia pirmyn atgal su popieriais, ilgiausios eilės“ (LCC studentė, Rusija).

Taigi galima teigti, kad šiandien su imigracijos procedūromis susiję veiksniai sukelia sunkumų daugeliui užsienio studentų bei turi neigiamos įtakos Lietuvos, kaip studijų šalies, patrauklumui. Tai patvirtina ir kokybinė tyrimo metu gauta

20 pav. Imigracijos procedūrų vertinimas pagal šalis

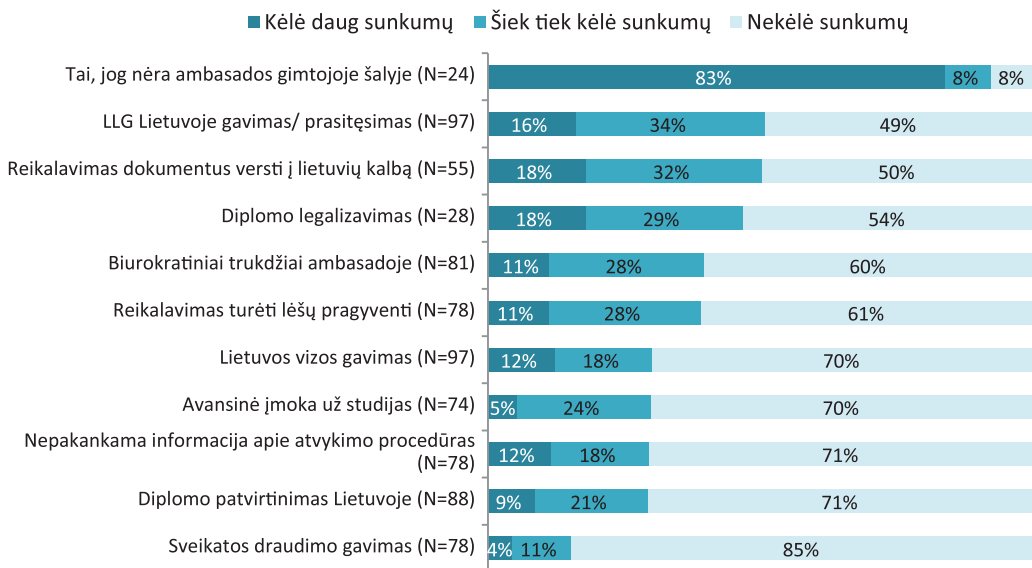

Vidurkiai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

Analizuojant bendrą imigracijos procedūrų vertinimą pagal šalis, matyti, kad geriausiai imigracijos procesą vertina Ukrainos, Moldovos, Gruzijos, Armėnijos, Azerbaidžano ir Baltarusijos piliečiai. Tuo tarpu prasčiausiai šias procedūras vertina Pietų Korėjos, Turkijos ir ypač Serbijos, Albanijos bei Kosovo piliečiai.

Detaliau analizuojant imigracijos procedūras, su kuriomis susidūrė apklaustieji (21 pav.), pastebima, kad vienareikšmiškai daugiausia sunkumų užsienio studentams kėlė tai, jog jų gimtojoje šalyje nėra Lietuvos Respublikos ambasados. Pusė su LLG gavimo bei su dokumentų vertimo į lietuvių kalbą procedūromis susidūrusių respondentų teigė, kad tai jiems kėlė sunkumų. Tuo tarpu mažiausiai sunkumų apklaustiems studentams iš trečiųjų šalių kelia sveikatos draudimo gavimo procedūra.

21 pav. Sunkumų sukėlusios imigracijos procedūros

Procentai skaičiuojami nuo su atitinkama procedūra susidūrusių respondentų.

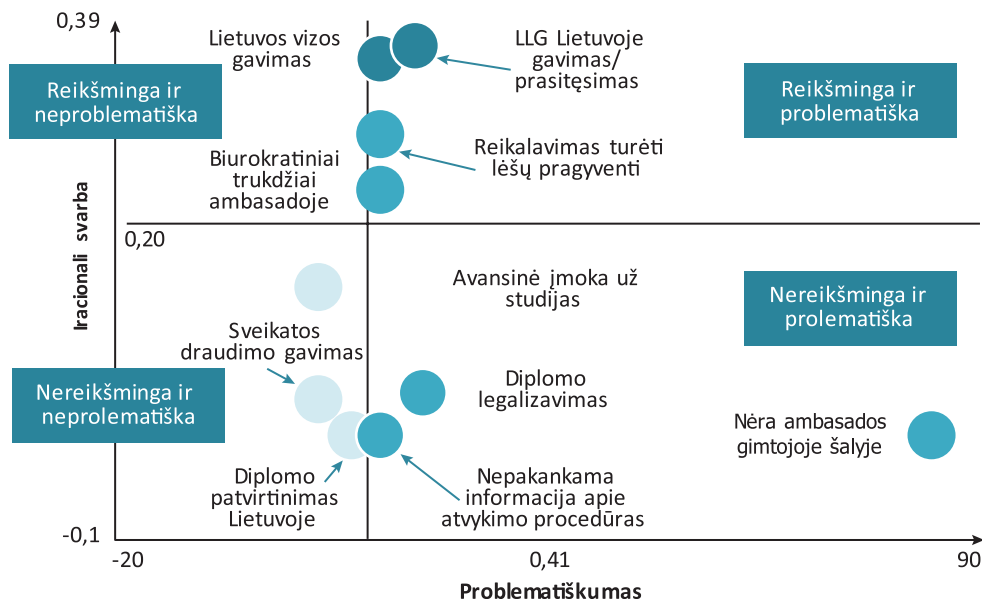
Vis dėlto skirtingos imigracijos procedūros, nepriklausomai nuo to, kiek šiuo metu jos yra problemiškos, **skiriasi savo svarba – yra labiau ar mažiau aktualios studentams**. Atitinkamai skiriasi ir jų daroma įtaka bendram imigracijos procedūrų vertinimui. Todėl, siekiant užtikrinti gerą bendrą imigracijos procedūrų vertinimą, svarbu nustatyti svarbiausius, daugiausia šį vertinimą lemiančius veiksniai ir tinkamai paskirstyti dėmesį bei išteklius šių procedūrų kokybei užtikrinti. Atitinkamai imigracijos procedūras, su kuriomis trečiųjų šalių studentai susidūrė Lietuvoje, galima išskirti į keturias pagrindines grupes (22 pav.):

1. **Reikšmingos – problemiškos**: daugiausia dėmesio reikalaujančios sritys, turinčios neišvengiamą įtaką bendram patenkinimui imigracijos procesu.
2. **Reikšmingos – neproblemiškos**: prioritetinės sritys, turinčios teigiamą įtaką bendram patenkinimui imigracijos procesu; jų kokybei išlaikyti turi būti skiriamas atitinkamas dėmesys.
3. **Nereikšmingos – problemiškos**: mažiau prioritetinės sritys, kurios, nepaisant problemiško, nėra tokios svarbios, kad turėtų reikšmingos įtakos imigracijos procesui. Vis dėlto šių sričių svarbą būtina periodiškai sekti.
4. **Nereikšmingos – neproblemiškos**: sritys, kurios nekelia problemų, bet dėl mažos svarbos kartu ir nekaupia pridėtinės vertės bendram imigracijos procedūrų vertinimui.

Analizuojant sukėlusias sunkumų procedūras pagal jų įtaką bendram imigracijos procedūrų vertinimui, matyti, kad **imigracijos procese nėra** svarbių ir neproblemiškų procedūrų, kurios būtų gerai vertinamos ir turėtų didelės reikšmės studentų pasitenkinimui, tuo tarpu **veiksniai, kurie yra mažiausiai problemiški** (sveikatos draudimo gavimas, diplomo patvirtinimas Lietuvoje), **yra ir mažiausiai svarbūs**.

Analizuojant svarbių ir problemiškų procedūrų grupę, pastebima, kad **pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas procedūrai, susijusiai su LLG gavimu ar pratęsimu**, tobulinti. Šio veiksnio įtaka bendram pasitenkinimui didelė, tad nors ši procedūra sunkumų kėlė ne taip dažnai, kaip ambasados nebuvimas, į šią procedūrą reaguojama jautriau. Kokybinių duomenų analizė papildomai atskleidė, kad opiausi su LLG Lietuvoje gavimo ir pratęsimo procedūra susiję dalykai yra proceso sudėtingumas, darbuotojų ir procedūrų nelankstumas bei reikalavimas turėti sąskaitoje konkrečių sumą pinigų: „*Turėjau problemų gaudamas leidimą laikinai gyventi. Ten reikėjo gauti pažymą apie tėvų pajamas... mano tėvas yra individualus verslininkas, o jie vis tiek reikalauja, kad pažymą išduotų buhalteris*“ (EHU studentė, Baltarusija); „*Reikalavimas mokslo metų gale pateikti dokumentus, įrodančius, kad sąskaitoje turi 1500 eurų... Juk aš išvykstu vasarai, man nereiks čia Lietuvoje tų pinigų... Bet to, metų gale studentų kišenės paprastai būna ištuštėjusios*“ (LSMU studentas, Indija). Studentai taip pat nurodė ir pagrindinę problemą, susijusią su vizos gavimu, – ilgas jos gavimo laikotarpis: „*Sunkiausias dalykas yra tas, kad jeigu tu aplikuoji lietuviškai vizai gauti, tu turi laukti labai ilgai, kažkur 6 mėnesius, kad gautum patvirtinimą, jog gali likti čia. Tai absurdas. Kitose šalyse tai dvi dienos, savaitė daugiausia. Lietuvoje pats tas procesas yra lėtas*“ (LCC studentas, Kosovas), „*Ilgas procesas gauti vizą, viskas taip ilgai užtrunka, tiek daug reikalavimų, jei tik būtų galimybė visa tai padaryti greičiau. Reikia 6 mėnesių viską pasidaryti.*“ (LCC studentas, Nigerija).

22 pav. Imigracijos procedūrų svarba ir problemiškas

3 2011 m. keitėsi vizų studentams išdavimo tvarka. Trečiųjų šalių studentui šiuo metu gali būti išduodama nacionalinė daugkartinė viza, kuri jam leidžia atvykti ir Lietuvoje būti iki metų. Viza išduodama per 10 darbo dienų, todėl ši problema tapo nebeaktuali. Tyrimo metu ji buvo nustatyta, nes buvo apklausiami studentai, kurie atvyko iki šio pakeitimo įsigaliojimo.

Svarbioms, tačiau ne itin problemiškomis procedūroms galima priskirti reikalavimą turėti lėšų pragyvenimui ir biurokratinius trukdžius ambasadoje. Šios procedūros kol kas yra „saugioje zonoje“, jų problemiškas dar vis vertinamas neutraliai, t. y. jos nei kelia rimtų problemų, nei yra visiškai neproblemiškos. Vis dėlto svarbu atkreipti dėmesį, kad, palengvinus šias procedūras, jos gali tapti imigracijos proceso stipriosiomis pusėmis, o apsunkinus – turėti neigiamos įtakos viso imigracijos proceso vertinimui.

Nesvarbių ir problemiškų procedūrų grupei priskiriamas ambasados nebuvimas šalyje, diplomo legalizavimo būtinybė ir informacijos apie atvykimo procedūras stygius. Šios procedūros yra mažiau svarbios (žema koreliacija), t. y. jų įtaka bendram pasitenkinimui imigracijos procedūroms nėra didelė. Tokiu būdu galima teigti, kad, nepaisant nepatogumų, šie trukdžiai nekelia didelio studentų nepasitenkinimo. Kokybinių duomenų analizė savo ruožtu taip pat atskleidė, kad Lietuvos ambasados nebuvimas gimtojoje šalyje labiausiai apsunkina vizos gavimą, o nepakankama informacija apie atvykimo procedūras susijusi su išaugusiomis atvykimo į šalį sąnaudomis: „*Žmonėms iš Afrikos atvykti į Lietuvą yra labai labai sunku. Sunku gauti vizą, nėra ambasados. Dabar jau ir Turkija nebepriima Nigerijos studentų, vykstančių į Lietuvą. Egiptas nepriima studentų iš Nigerijos. Tai belieka tik Indija...*“ (KTU studentas, Nigerija), „*Man trūko informacijos apie atvykimą iš savo šalies – buvo daug problemų. <...> Galėtų teikti informaciją, rekomendacijas, pvz., kur apsistoti, kokiam pigesniai hostelyje, kaip pigiau keliauti – galbūt net ne lėktuvu į Vilnių, bet gal pigiau į Rygą ir iš ten autobusu atvykti. Man labai reikėjo informacijos, aš labai daug pinigų išleidau čia atvykdamas, labai daug...*“ (MRU studentas, Nigerija).

4.2 Sunkumai bei pagalba gaunant ar pratęsiant LLG Lietuvoje

Tyrimo metu paaiškėjo, kad **LLG gavimo ar pratęsimo Lietuvoje procedūra ne tik turi didelės reikšmės bendram imigracijos procedūrų vertinimui, bet ir kelia nemažai sunkumų Lietuvoje studijuojantiems užsienio piliečiams.**

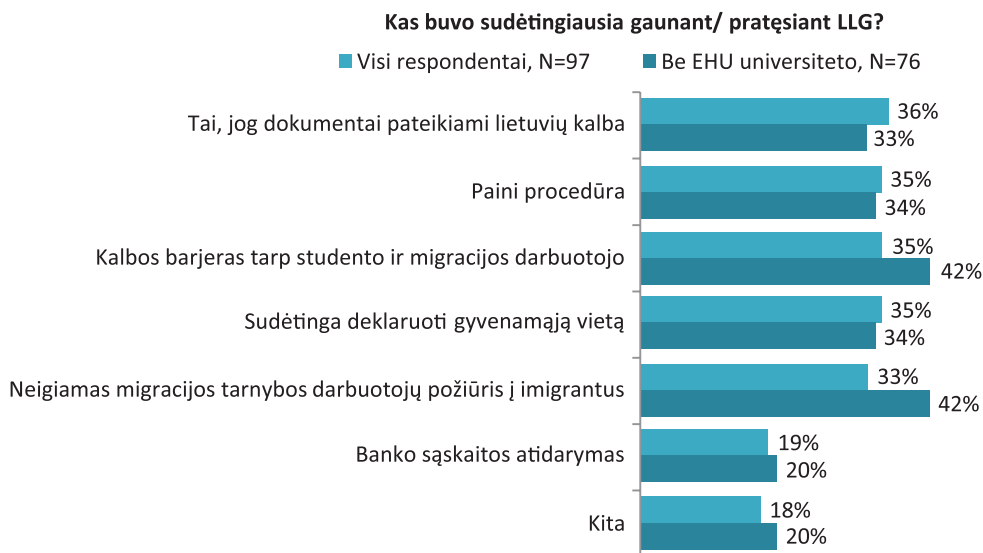
Analizuojant su LLG Lietuvoje gavimu ir pratęsimu susijusius sunkumus, (23 pav.) paaiškėjo, kad daugeliui studentų sunku suprasti lietuvių kalba pateikiamus dokumentus, įveikti kalbos barjerą, bendraujant su migracijos tarnybos darbuotojais, deklaruoti gyvenamąją vietą, be to, jiems tenka patirti neigiamą migracijos tarnybos darbuotojų požiūrį į juos.

„Juk tai ES, turėtų būti paprasta ir greitai. Mane, tiesą sakant, iki ašarų migracijos ofisai privedavo“, – LCC studentė, Rusija

Iš tyrimo imties eliminavus EHU studentus⁴, pastebima, kad dar aktualesnė tampa kalbos barjero ir neigiamo migracijos tarnybos darbuotojų požiūrio į imigrantus problematika.

Pokalbių su trečiųjų šalių studentais metu gauta informacija savo ruožtu atskleidė papildomus, su sunkumais gaunant ar pratęsiant LLG susijusius aspektus. Kalbėdami apie procedūrų painumą, tyrime dalyvavę studentai nurodė, kad tokį įspūdį sustiprina nuolat besikeičiantys reikalavimai dėl dokumentų, reikalaujamų pateikti dokumentų gausa bei tai, kad juos reikia gauti iš kelių skirtingų institucijų. Daugumos tyrime dalyvavusių studentų teigimu, ir taip painias procedūras savo ruožtu apsunkina migracijos tarnybų darbuotojų teikiamos informacijos nenuoseklumas bei nuolat pasitaikantis nesusikalbėjimas: „*Aš nueinu ir klausiu, kokių dokumentų jiems reikia.*

⁴ Kadangi **EHU** išsiskiria savo specifika (universitetas skirtas Baltarusijos piliečiams), tais atvejais, kai šio universiteto studentų nuomonė reikšmingai pakoreguoja likusios visumos atsakymus, papildomai pateikiamas duomenų pasiskirstymas be šio universiteto studentų.

Procentai skaičiuojami nuo tikslinių grupių.

Kiekvieną kartą jie sako skirtingus dalykus apie dokumentus. Atneši, o jie sako, kad jiems nereikia, nors prieš tai sakė, kad reikia ir panašiai“ (VGTU studentas, Turkija), „Tai labai sudėtinga procedūra. Reikia gauti daug dokumentų. Iš bankų ir kitur. Labai sudėtinga viską rasti, labai daug streso“ (EHU studentė, Baltarusija), „Migracijoje tave varinėja nuo vieno pas kitą ir nieks nieko nežino“ (MRU studentė, Baltarusija).

LLG gavimo ir pratęsimo procedūrą dar labiau komplikuoja **kalbos barjeras**. Pirmiausia, pasak tyrimo dalyvavusių studentų, sunkumų kelia ne tik tai, jog dokumentus reikia pateikti lietuvių kalba, bet ir dėl lietuvių kalbos nemokėjimo kylantys sunkumai ir nesusikalbėjimas bendraujant su migracijos darbuotojais bei galiausiai demonstruojamas darbuotojų nepasitenkinimas ir neigiamas nusistatymas užsienio studentų atžvilgiu: „Jautėsi iš darbuotojų nepagarba, kad mes dar kalbos nemokam. Toks jausmas, kad mes pas kažką atėjom į namus naktį, 00 val., ir kažko prašome. Kad mes čia išvis ne žmonės. Žodžiu, toks bendras požiūris“ (LCC studentė, Ukraina), „Kai nueini į mūsų tą Klaipėdoje esantį migracijos skyrių, tai vis tiek jauti, lyg į Sovietų Sąjungą būtum sugrįžęs: ir atmosfera, ir požiūris į tave... Leidžia suprasti, kad tu imigrantas ir atėjai paprašyti“ (LCC studentas, Kirgizija), „Migracijos tarnyboje žmonės turėtų būti mandagesni. Ir dar tas kalbos barjeras...“ (LSMU studentas, Pakistanas).

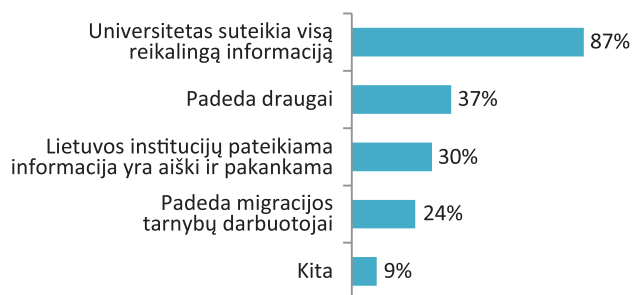
Nagrinėjant kitus su LLG Lietuvoje gavimo ar pratęsimo procedūra susijusius aspektus, paaiškėjo, kad ne bendrabučiuose gyvenantiems studentams sunkumų kyla, norint **deklaruoti gyvenamąją vietą**, dėl nuomojamų butų savininkų nepritarimo: „Sudėtinga deklaruoti gyvenamąją vietą, nes buto savininkai galvoja, kad turės mokėti mokesčius“ (EHU studentė, Baltarusija). Taip pat, pasak tyrimo dalyvavusių studentų, norint atsidaryti sąskaitą banke, sunkumų kyla dėl studentų nepilnametystės (didelei daliai studentų, atvykstančių iš buvusių SSRS valstybių, studijų pradžioje būna 16–17 metų) arba ne ES pilietybės: „Sunku buvo atidaryti sąskaitą banke. Aš bandžiau ir man nesigavo. Kadangi aš esu ne ES pilietis... Bandžiau įvairiuose bankuose... Aš labai nustebau, aš dar suprantu – paimti pinigus paskolon neleisti, o bet čia tiesiog sąskaitą atidaryti...“ (LCC studentas, Ukraina), „Man sudėtingiausia buvo sąskaitos banke atsidarymas, nes buvau

nepilnametis“ (LSMU studentas, Afganistanas). Tyrimo dalyvių teigimu, LLG Lietuvoje gavimą ar pratęsimą taip pat apsunkina reikalavimas gerokai iš anksto atvykti į migracijos tarnybą: „Trūksta lankstumo – negali vėliau atvažiuoti studijuoti arba anksčiau baigti studijų ir išvažiuoti vasaros atostogų į savo šalį, kol nesusitvarkai dokumentacijos“ (LSMU studentas, Indija), „Man nepatinka tas dalykas, kad turime aplikuoti dėl leidimo gyventi tiek laiko iš anksto. Jeigu aš einu likus dviem dienom iki mano leidimo gyventi galiojimo laiko pabaigos, jie [migracijos tarnyba] turėtų mane priimti be jokių problemų“ (LSMU studentas, Pakistanas).

Kalbant apie tai, iš kur studentai daugiausia sulaukia pagalbos (24 pav.), paaiškėjo, kad **labiausiai LLG gavimo ar pratęsimo procedūrą palengvina universiteto teikiama informacija**: „*Apskritai universitetas labai padeda su dokumentais, aš neįsivaizduoju, kaip mes visa tai bėgiodami savo jėgomis rinktume. Jie už mus didesnę dalį dokumentų tvarko*“ (LCC studentas, Kirgizija), „*Be mano universiteto aš nežinau kaip tai būtų, nes jie padarė viską dėl manęs. Kai aš pats buvau nuėjęs į migracijos tarnybą, jie sakė daugybę dalykų, kurių aš negalėjau suprasti, ką daryti, kur eiti*“ (VGTU studentas, Azerbaidžanas). Kiek mažiau, tačiau taip pat, pasak studentų, susidoroti su šia procedūra jiems padeda draugai, aiški Lietuvos institucijų pateikiama informacija bei galiausiai migracijos tarnybos darbuotojai.

24 pav. Pagalba siekiant gauti LLG Lietuvoje

Kas labiausiai palengvina LLG gavimą/pratęsimą?

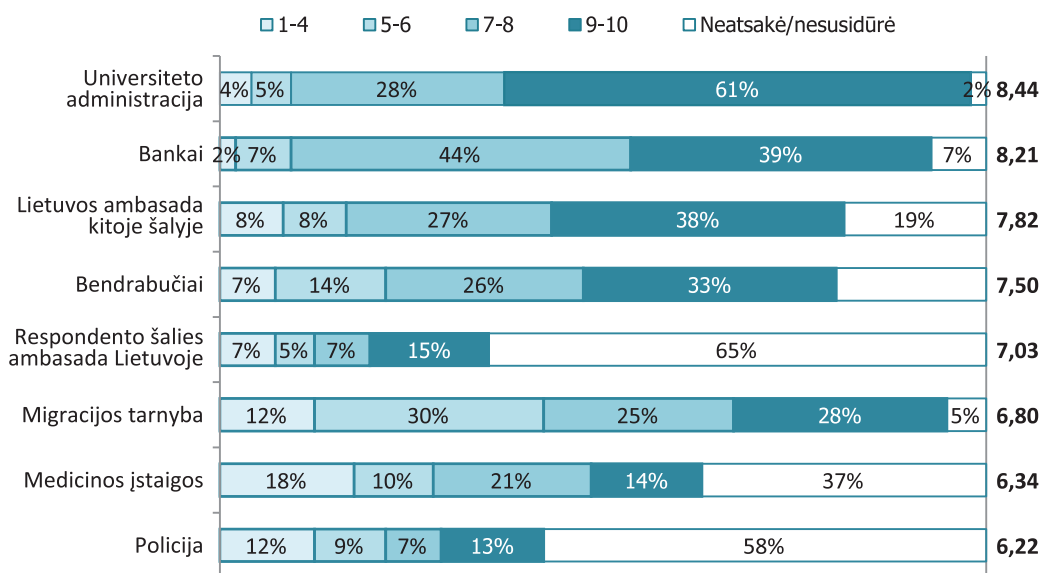

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97

4.3 Institucijų darbo kokybės ir geranoriškumo vertinimas

Tyrimo metu siekta ne tik išsiaiškinti su imigracijos procedūromis susijusius sunkumus, bet ir kaip studentai vertina atskiras institucijas, su kuriomis gali susidurti savo buvimo Lietuvoje metu. Tyrimas atskleidė, kad **geriausiai** užsienio šalių studentai vertina **universiteto administracijos** ir **bankų darbą**. Tuo tarpu iš dažnai lankomų institucijų **prastu vertinimu išsiskiria migracijos tarnyba**. Prasčiausiai šie aspektai vertinti įstaigų, su kuriomis Lietuvoje studijuojantiems studentams iš trečiųjų šalių tenka susidurti rečiausiai – policijos ir medicinos įstaigų, atveju. Pokalbiai su respondentais taip pat atskleidė, kad neigiamas policijos vertinimas yra dažniausiai susijęs su kalbos barjeru: „*Mus čia sumušė ir mes kreipėmės į policiją. Ir policija buvo svarbiausia keli metrai nuo to įvykio, ir su jais po to kalbėjo mergina lietuvė lietuviškai, jie ten ilgai jos klausinėjo, bet galiausiai taip ir neatvyko į įvykio vietą*“ (EHU studentė, Baltarusija), „*Su policija nėra įmanoma susišnekėti. Jie nemoka anglų kalbos. Tai yra europietiška šalis, bet nuovadoje nėra nė vieno žmogaus, sugebancio su tavimi susikalbėti. Kaip jiems įmanoma paaiškinti, kur problema, kas nutiko. Kitas dalykas, kadangi esi užsienietis, jie visada stengsis vaidinti protinguolius*“ (LSMU studentas, Pakistanas).

25 pav. Institucijų darbo kokybės ir geranoriškumo vertinimas

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

Vertinimui naudojama 10 balų skalė, kurioje 1 reiškia „labai prastai“, o 10 – „puikiai“

5. Gyvenimas Lietuvoje

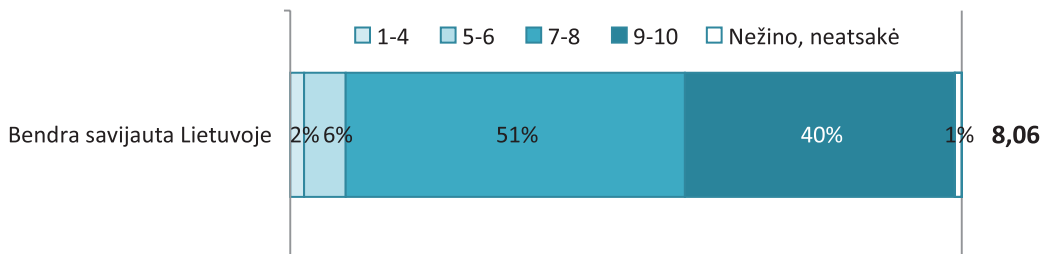
Pagrindinės skyriaus išvados:

- Daugiau nei pusė trečiųjų šalių studentų norėtų po studijų likti Lietuvoje, tačiau šiuo metu tokios galimybės nėra.
- Absoliuti dauguma užsienio šalių studentų savo gyvenimą ir bendrą savijautą Lietuvoje vertina teigiamai. Taip pat pastebima, kad geriau savo savijautą Lietuvoje vertina studentai, kurie yra bent iš dalies integravęsi Lietuvoje.
- Beveik visi užsienio šalių studentai nori integruotis Lietuvoje, o didžioji jų dalis jaučiasi bent iš dalies tai jau padarę. Labiausiai studentų integraciją Lietuvoje apsunkina kalbos barjeras, sudėtingos įsidarbinimo procedūros ir ribotos galimybės likti šalyje po studijų. Tuo tarpu integruotis Lietuvoje užsienio šalių studentams labiausiai padeda draugai bei universitete organizuojami kalbos kursai.
- Integraciją apsunkina ir lietuvių netolerancija užsieniečiams: su netolerancijos, ksenofobijos, diskriminacijos apraiškomis susiduria keturi iš dešimties užsienio šalių studentų, ypač atvykę iš Azijos šalių: Turkijos, Pietų Korėjos, Izraelio, taip pat iš Indijos, Pakistano, Nepalo.
- Daugelį integraciją apsunkinančių veiksnių – sudėtingas įsidarbinimo procedūras, ribotas galimybes likti po studijų, sudėtingą šeimos atsivežimo tvarką, kalbos kursų ir migrantų bendruomenių stoką – atsakingos institucijos turi galimybę pakeisti ir tokiu būdu prisidėti, gerinant užsienio studentų integracijos Lietuvoje sąlygas. Vis dėlto tam tikri integraciją apsunkinantys veiksniai, pavyzdžiui, egzistuojantis kalbos barjeras tarp individo ir visuomenės, taip pat visuomenės nenoras bendrauti, netolerancija, ksenofobija, diskriminacija reikalauja didesnių, ilgiau trunkančių bei gerokai platesnio masto pokyčių Lietuvos visuomenėje.

5.1 Savijauta Lietuvoje

Kiekybinio tyrimo duomenimis, **dauguma (91 proc.)** tyrime dalyvavusių užsienio šalių studentų **savo gyvenimą ir bendrą savijautą Lietuvoje vertina teigiamai**: pusė apklaustųjų (51 proc.) nurodė Lietuvoje besijaučiantys gerai (savo savijautą įvertino 7–8 balais), o keturi iš dešimties (40 proc.) teigė besijaučiantys puikiai – savo savijautą Lietuvoje įvertino aukščiausiais balais (9–10). Tuo tarpu prastai Lietuvoje nurodė besijaučiantys tik 8 proc. apklaustųjų.

26 pav. Bendros savijautos Lietuvoje vertinimas

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

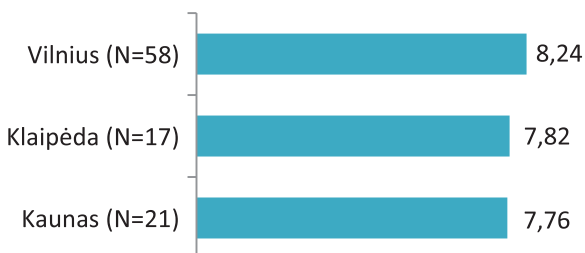
Vertinimui naudojama 10 balų skalė, kurioje 1 reiškia „labai prastai“, o 10 – „puikiai“

Kiekybinio tyrimo duomenimis, lyginant savijautos Lietuvoje vertinimą pagal šalis, pastebima, kad geriausiai iš apklaustųjų jaučiasi Rusijos ir Nigerijos piliečiai, tuo tarpu prasčiausiai – atvykusieji iš Serbijos, Albanijos, Kosovo ir Pietų Korėjos. Analizuojant bendros savijautos vertinimą pagal gyvenamuosius miestus (27 pav.), pastebima, kad šiek tiek geriau savo savijautą Lietuvoje vertina Vilniuje gyvenantys trečiųjų šalių studentai.

Analizuojant bendros savijautos vertinimą, taip pat pastebima, kad šiek tiek geriau besijaučiantys Lietuvoje nurodė mokantys rusų kalbą užsienio šalių studentai (28 pav.). Taip pat Lietuvoje geriau jaučiasi respondentai, kurie nesusidūrė su migracijos problemomis ir jas vertino geriau.

27 pav. Savijautos Lietuvoje vertinimas pagal gyvenamąjį miestą

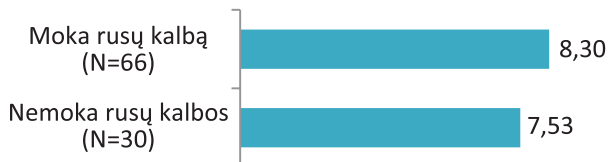
Bendra savijauta Lietuvoje priklausomai nuo miesto

Vidurkiai skaičiuojami nuo tikslinių grupių. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

28 pav. Savijautos vertinimas ir rusų kalbos mokėjimas

Bendra savijauta Lietuvoje priklausomai nuo rusų kalbos mokėjimo

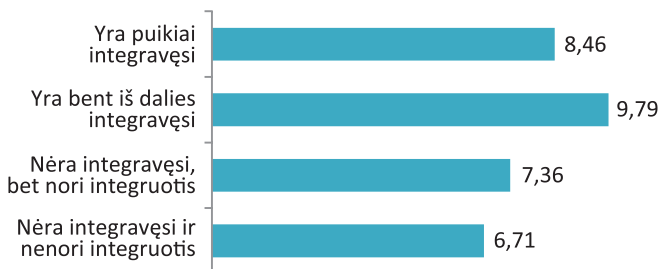

Vidurkiai skaičiuojami nuo tikslinių grupių. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

Kiekybinis tyrimas taip pat atskleidė, kad geriau savo savijautą Lietuvoje vertina užsienio šalių studentai, kurie nurodė esantys bent iš dalies integravęsi Lietuvoje. Taigi galima teigti, kad sėkmingesnė studentų integracija į Lietuvos visuomenę lemia ir geresnį bendros savijautos šalyje vertinimą, o siekiant tai užtikrinti, būtina nustatyti ir įvertinti studentų integraciją Lietuvoje sąlygojančius veiksnius.

29 pav. Savijautos Lietuvoje vertinimas priklausomai nuo integracijos lygio

Bendra savijauta Lietuvoje priklausomai nuo integracijos

Vidurkiai skaičiuojami nuo tikslinių grupių. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

5.2 Integracija Lietuvoje ir ją sunkinantys veiksniai

Kaip atskleidė tyrimas, integracija visuomenėje lemia ir geresnę savijautą šalyje. Kiekybinio tyrimo duomenimis (30 pav.), **didžioji dalis (63 proc.) tyrimo dalyvavusių studentų nurodė, kad jaučiasi iš dalies integravęsi Lietuvoje, tačiau jų integracija galėtų būti dar sėkmingesnė.** Tuo tarpu 13 proc. apklaustųjų nurodė puikiai integravęsi Lietuvoje ir panaši dalis (14 proc.) – nesiintegravę, tačiau norintys tai padaryti. Tad apibendrinant galima teigti, kad beveik visi užsienio studentai nori integruotis Lietuvoje, o didžioji dalis jų jaučiasi bent iš dalies tai jau padarę.

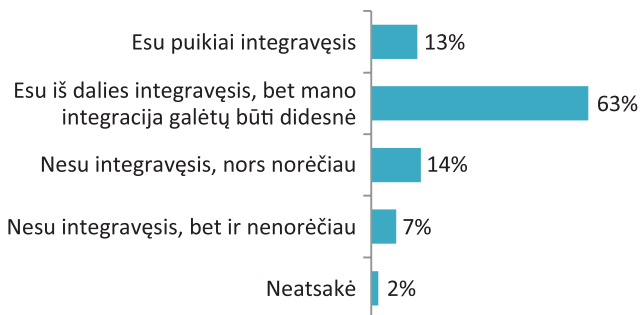
Siekiant užtikrinti geresnę užsienio studentų integraciją Lietuvoje, svarbu nustatyti, kurie veiksniai ją sunkina, o kurie lengvina šį procesą. Atsižvelgiant į tyrimo duomenis, **veiksnius, sunkinančius studentų integraciją, tikslinga išskirti į dvi pagrindines grupes:**

1. **Valdomi veiksniai** – su integracija susiję aspektai, kuriems atsakingos institucijos gali turėti įtakos;
2. **Nevaldomi / netiesiogiai veikiami veiksniai** – didesnio masto pokyčių visuomenėje reikalaujantys su integracija susiję aspektai.

Analizuojant tyrimo duomenis (31 pav.), pastebima, kad šiandien **dauguma integraciją sunkinančių veiksnių yra valdomi**, tad atsakingos institucijos turi galimybę pagerinti integracijos Lietuvoje sąlygas.

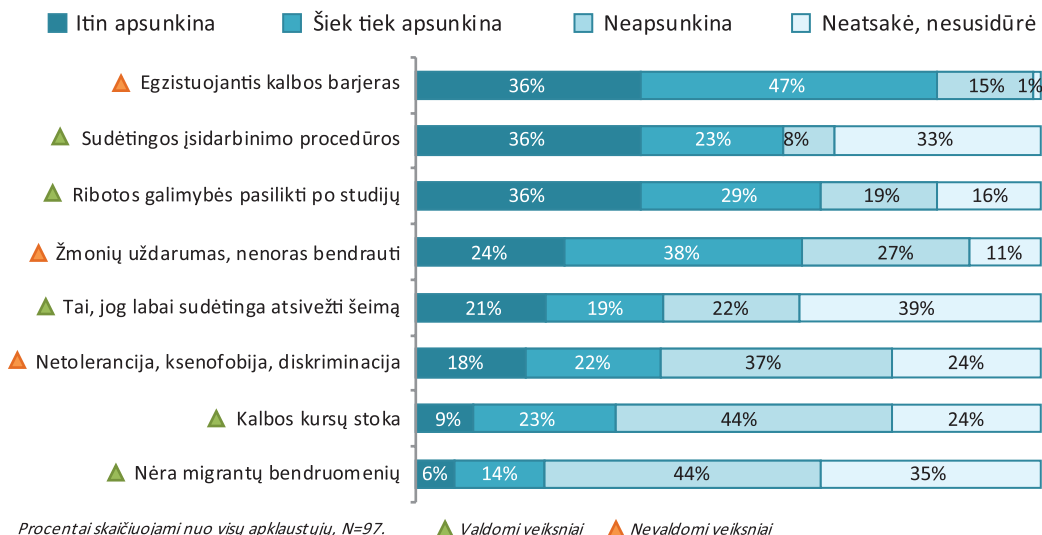
30 pav. Savo integracijos Lietuvoje vertinimas

Ar jaučiatės integravęsi Lietuvoje?

Vidurkiai skaičiuojami nuo tikslinių grupių. Būtina atkreipti dėmesį, kad esant mažai imčiai vienas atsakymas turi itin didelės reikšmės bendram grupės rezultatų pasiskirstymui.

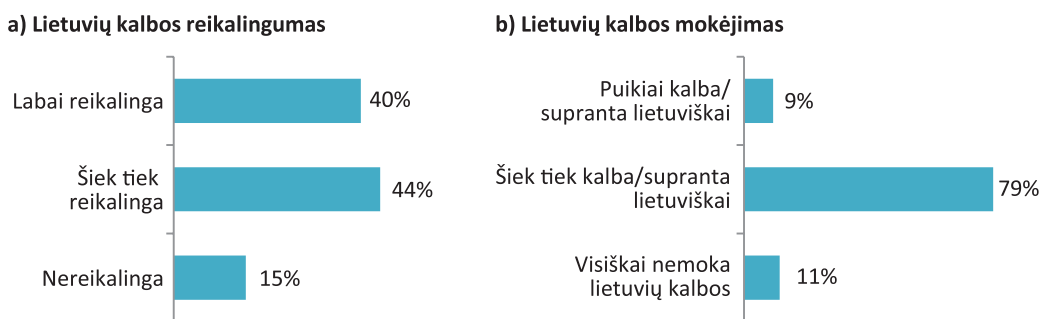
31 pav. Integraciją sunkinantys veiksniai

Šiandien **nevaldomi ar netiesiogiai veikiami, integraciją Lietuvoje sunkinantys veiksniai** yra trys: **(1) kalbos barjeras, (2) žmonių uždarumas, nenoras bendrauti bei (3) netolerancija, ksenofobija, diskriminacija.**

Remiantis tyrimo duomenimis, kalbos barjeras yra labiausiai integraciją Lietuvoje sunkinantis veiksnys. Pokalbių metu lietuvių kalbos mokėjimo būtinumą ypač akcentavo LSMU medicinos specialybės studentai, kuriems ši kalba būtina, kad galėtų visaverčiai bendrauti su pacientais praktikos ligoninėse metu. Tikslingai paklausus apie lietuvių kalbos reikalingumą (32 pav.), didžioji dauguma tyrime dalyvavusių studentų nurodė, kad lietuvių kalba jiems yra reikalinga, t. y. jos prireikia įvairiose situacijose. Tuo tarpu kalbant apie lietuvių kalbos mokėjimą, dauguma (79 proc.) Lietuvoje studijuojančių trečiųjų šalių studentų nurodė, kad tik šiek tiek kalba ir supranta lietuviškai.

32 pav. Lietuvių kalbos mokėjimas ir reikalingumas

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

Pokalbių su studentais metu taip pat paaiškėjo, kad kalbos barjeras sunkumą integruojantis kelia ne tik dėl lietuvių kalbos nemokėjimo, bet ir dėl neigiamo Lietuvos gyventojų požiūrio į bendravimą.

mą rusų kalba: „Kartą aš turėjau problemų viešajame transporte, kai kalbėjau rusiškai, ir senyvo amžiaus žmonės man pasakė, kad turėčiau kalbėti lietuviškai, nes atvykau į šitą šalį. Aš manau, kad tai teisinga nuomonė, bet bandau mokytis lietuvių labai sunkiai, bet aš negaliu išmokyti taip gerai, kad net galėčiau kalbėti viešajame transporte.“ (EHU studentė, Baltarusija). Taip pat, anot tyrimo dalyvavusių studentų, kalbos barjeras kelia nepatogumų bendraujant su didesne lietuvių grupe: „Problema yra, kai esi kompanijoje, kur visi ar daugelis žmonių yra lietuviai, ir kai bandai su jais kalbėti angliškai ir jie vienas su kitu kalba lietuviškai, tada aš jaučiuosi, kad aš nepriklausau čia ir turėčiau likti su savo baltarusiais draugais“ (EHU studentė, Baltarusija).

„Lietuviai nenori kontaktuoti, turi savo bendruomenes ir iš jų nesitraukia“, – LCC studentė, Rusija

Tyrimo duomenimis, daugiau nei pusei (62 proc.) tyrimo dalyvavusių studentų integraciją sunkina lietuvių nenoras komunikuoti. Pokalbių su respondentais metu paaiškėjo bendra nuomonė, kad Lietuvoje gyvenantys žmonės yra uždari ir nenorintys bendrauti. Tai savo ruožtu apsunkina užsienio studentų integraciją visuomenėje, nes daugeliu atveju studentų bandymai užmegzti kontaktą su vietiniais gyventojais nueina perniek ir sudaro įspūdį, kad lietuviai yra netolerantiški kitataučių atžvilgiu: „Kartais kalbant su kitais žmonėmis, lietuviais, yra jausmas, kad jie nenori su tavim bendrauti. Jie labai kuklūs, kai bandai atkreipti jų dėmesį, paklausti ko nors, jie keistai elgiasi, galbūt drovūs, gal rasistai, jie beveik nekalba su mumis. Tik keletas studentų, kurie gali padėti, ir yra draugiški, bet dauguma atrodo arba nedraugiški, arba rasistai“ (MRU studentas, Nigerija), „Miestas yra mažas. Žmonės yra labiau santūrūs, profesionalūs, yra kultūrinis skirtumas palyginus su Serbija. Lietuviai nėra tavo draugai po 5 min.“ (VU studentas, Serbija).

Tyrimo duomenimis, su netolerancija, ksenofobija, diskriminacija susiduria keturi iš dešimties užsienio šalių studentų. Dažniausiai, tyrimo duomenimis, su netolerancija susiduria Azijos šalių: Turkijos, Pietų Korėjos, Izraelio, taip pat Indijos, Pakistano, Nepalo piliečiai. Pokalbių metu tyrimo dalyviai nurodė patiriantys problemų dėl tautybės, neįgalumo, odos spalvos, seksualinės orientacijos bei religinių įsitikinimų: „Daug kas gali kalbėt rusų kalba, bet nenori. Tiesiog pats tas požiūris į baltarusius... Atrodo geriau būti prancūzu nei baltarusiu“ (MRU studentė, Baltarusija), „Nemėgsta mūsų. Išvaizda trukdo, kabinėjasi“ (VGTU studentas, Azerbaidžanas), „Lietuviai yra tolerantiški žmonės, bet jų tolerancijos lygis nėra aukštas. Jei eini kur nors ir jie mato, kad tu gėjus, tai yra sunku“ (VGTU studentas, Azerbaidžanas), „Lietuvoje labai jaučiasi stereotipinis užsieniečių suvokimas, labai neigiamai žiūri į atvykstančius iš musulmoniškų šalių, o jeigu dar tamsesnės odos, tai išvis. Kai kurie žmonės tikrai negražiai elgiasi, bet čia jau, matyt, priklauso nuo jų išsilavinimo lygio“ (VGTU studentas, Turkija). Išimtis – diskriminacija lyties pagrindu: anot studentų, šiuo aspektu Lietuvoje jaučiama bene didesnė laisvė nei gimtojoje šalyje: „Čia yra laisva šalis, ypač man, kaip merginai. Aš čia galiu daryti, ką noriu. Niekas tau nenurodinėja, ką daryti ir ko nedaryti. Čia gali, pvz., nueiti į klubą, būti kiek nori. Tuo tarpu Indijoje po 19 val. jau net į gatvę nebegali išeiti. O jei išeisi, tai ims laikyti pasileidusia mergina“ (LSMU studentė, Indija).

„Kai aš einu į parduotuves, pastebiu, kad j mane žiūri. Jaučiuosi nepatogiai. Man atrodo, kad jie galvoja, kad aš kažką pavogsiu ar kaip nors kitaip nusikalsiu...“, – LSMU studentė, Indija

Tuo tarpu **valdomi** integraciją Lietuvoje sunkinantys veiksniai yra penki: **(1) sudėtingos įsidarbinimo procedūros, (2) ribotos galimybės likti po studijų, (3) sudėtinga šeimos atsivežimo tvarka, (4) kalbos kursų stoka bei (5) migrantų bendruomenių trūkumas.**

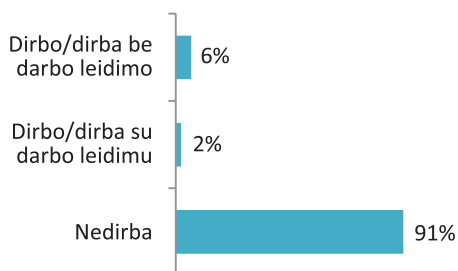
„Galiu dirbti tik po 1 metų gyvenimo čia, bet ir tada mano vadovas turi argumentuoti darbo biržoje, kodėl mane nori įdarbinti, nes jiems siūlys lietuvių kandidatūras. Jiems taip pat reikės mokėti mokesčius už mane“ – ISM studentė, Rusija

Kiekybinio tyrimo duomenimis, sudėtingos įsidarbinimo galimybės ir sąlygos apsunkina integraciją Lietuvoje beveik dviem trečdaliams (59 proc.) užsienio studentų: „Galiu dirbti tik po 1 metų gyvenimo čia, bet ir tada mano vadovas turi argumentuoti darbo biržoje, kodėl mane nori įdarbinti, nes jiems siūlys lietuvių kandidatūras. Jiems taip pat reikės mokėti mokesčius už mane“ (ISM studentė, Rusija). Tyrimo duomenimis (33 pav.), studijų metu dirbo (ar dirba) 8 proc. visų apklaustų studentų, tuo tarpu norą turėti darbą nurodė dauguma (net 71 proc.) respondentų: „Pvz., aš dabar galvoju apie praktiką. Bet jeigu noriu atlikti praktiką, reikia vis tiek gauti leidimą tam, kad galėčiau atlikti net neapmokamą praktiką. Ir anksčiau irgi dirbau. Dėl tų visų dokumentų buvo labai sunku įsidarbinti. Ir po to kažkas buvo negerai

su dokumentais ir negalėjau pratęsti darbo ir pan. Ir manau, pvz., tiems studentams, kurie čia gyvena ilgai, reikia integruotis arba dirbti, nes sunku... Šiaip ta galimybė dirbti yra, bet labai sunku gauti leidimą dirbti, ypač studentams, kurie yra ne iš Europos Sąjungos“ (VU studentas, Sirija).

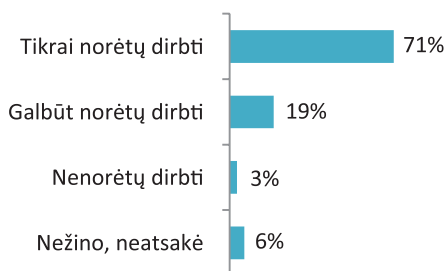
33 pav. Darbo poreikis bei patirtis

a) Darbo turėjimas studijų metu

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

b) Noras turėti darbą

Procentai skaičiuojami nuo atsakiusiųjų, N=94.

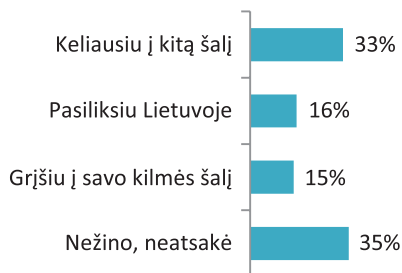
Atitinkamai su sudėtinga įsidarbinimo procedūra bei darbo pasiūla siejamos ir ribotos galimybės likti po studijų. Tyrimo duomenimis, tai apsunkina integraciją 65 proc. tyrime dalyvavusių respondentų. Pokalbių su studentais metu paaiškėjo bendra nuomonė, kad, likus po studijų Lietuvoje, sudėtinga gauti darbo tiek dėl komplikuoatų leidimo dirbti gavimo procedūrų, tiek dėl mažos darbo pasiūlos bei santykinai mažesnio nei kitose Vakarų valstybėse darbo užmokesčio: „Lietuvoje nėra stiprių specializacijų, ne tai kad baigi gerą universitetą ir tavęs rinka nori. Mokslo ir darbo pritaikymo nėra.“ (LCC studentė, Rusija), „Aš noriu normalaus darbo šioje šalyje, bet kol nemokėsiu lietuviškai, niekas man jo neduos. Ir apskritai čia be pažinčių neįmanoma įsidarbinti. Pasilikimo galimybės yra sudėtingos, toks jausmas, kad šalis nenori, kad mes čia liktumėm“ (LCC studentė, Rusija).

„Labai norėčiau likti, bet tikrai neliksiu, nes medicams čia gyventi yra tragedija. Algos labai mažos ir apskritai nėra darbo vietų. Jeigu aš galiu dirbti tą patį darbą kitoje šalyje ir gauti žymiai daugiau, tai kodėl man taip ir nepadarius?“ – LSMU studentė, Indija

Atitinkamai pusė tyrime dalyvavusių studentų (48 proc.) nurodė planuojantys išvykti iš Lietuvos (34 pav.), tačiau esant galimybei daugiau nei pusė (56 proc.) norėtų likti šalyje (35 pav.). Kiekybinio tyrimo duomenimis, daugiausia tarp norinčiųjų likti yra VGTU studentų, mažiausiai – LSMU, VU studentų.

34 pav. Planai po dabartinių studijų

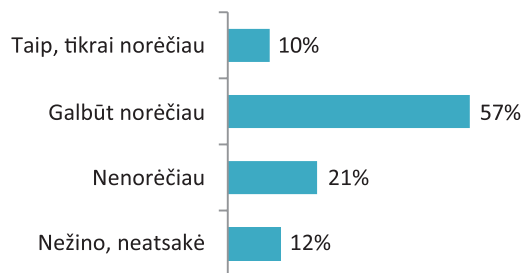
Planai po dabartinių studijų

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

35 pav. Noras likti Lietuvoje po studijų

Noras likti Lietuvoje po studijų

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

„Mes su žmona nusprendėme studijuoti čia 5 metus: ji – bakalauro, aš – magistrantūrą, po to doktorantūrą. Turime 3 metų dukrą. Kaip gi ji? Ar mums ją tiesiog palikti Turkijoje? Bandome jai gauti vizą, bet yra taisyklė, kad studentas negali čia atsivežti savo vaiko“, – VGTU studentas, Turkija

Tuo tarpu analizuojant pagal studijų programas, daugiausia tarp norinčiųjų likti Lietuvoje yra informatiką, inžineriją studijuojančių studentų, mažiausiai – mediciną, psichologiją, socialinį darbą, žurnalistiką ir ekonomiką.

Sudėtinga šeimos atsivežimo tvarka integraciją Lietuvoje apsunkina keturiems iš dešimties Lietuvoje studijuojančių užsienio šalių studentų. Pokalbių su studentais metu paaiškėjo, kad sunkumų kyla tiek bandant atsivežti šeimą ilgam laikui, tiek trumpam vizitui: „Jeigu nori pakviesti ką nors iš giminių pavieršėti Lietuvoje, tai atsiranda tų vilkinimų, sunku būna“ (LCC studentas, Kirgizija), „Man pačiai nebuvo sunku atvažiuoti, bet aš turiu šeimą – vyrą ir vaiką. Juos norėčiau čia atsivežti. Bet pas mane ne tokia viza, kokios reikia, tai man sunku...“ (VU studentė, Ukraina), „Aš turiu du mažus vaikus ir norėjau juos čia atsivežti, tačiau nepavyko. 3–4 kartus kreipiausi į migracijos tarnybą vien dėl šios problemos. Tačiau jie niekuo negalėjo man padėti, nes nėra jokių teisinių dokumentų, leidžiančių užsieniečiams studentams atsivežti savo šeimą.“ (VU studentė, Kirgizija).

Kalbos kursų stoka sunkumų, integruojantis Lietuvoje, kelia beveik trečdaliui (32 proc.) tyrime dalyvavusių apklaustųjų. Pokalbiai su studentais atskleidė, kad šiuo metu organizuojami kursai yra per trumpi ir nepakankamai intensyvūs, norint tinkamai išmokti lietuvių kalbą, o studentai, siekiantys ją mokytis intensyviau, susiduria su papildomų išlaidų problema: „Reikia mokėti papildomai už lietuvių kalbos kursus, jeigu nori mokytis lietuvių kalbos. Nes šiaip mums priklauso tik trys savaitės lietuvių pamokų, tai per tiek laiko neišmoksi“ (VU studentas, Serbija), „Intensyvūs lietuvių kalbos kursai, pastovus kalbėjimas, bendravimas lietuvių kalba, to trūksta“ (EHU studentė, Baltarusija).

„Pirmiausia, reikėtų užsieniečiams padaryti kalbos kursus. Ne tokius kaip dabar – tik dvi savaitės, bet ilgas kalbos kursas“, – VU studentė, Ukraina

„Gyvename mažoje uždaroje bendruomenėje. Su savo kultūra, su savo kalba... Ir nesiintegruojam. Integracija nėra skatinama iš universiteto. Mūsų neapgyvendina kartu su lietuviais, o galėtų – greičiau kalbą pramoktume“, – LCC studentė, Ukraina

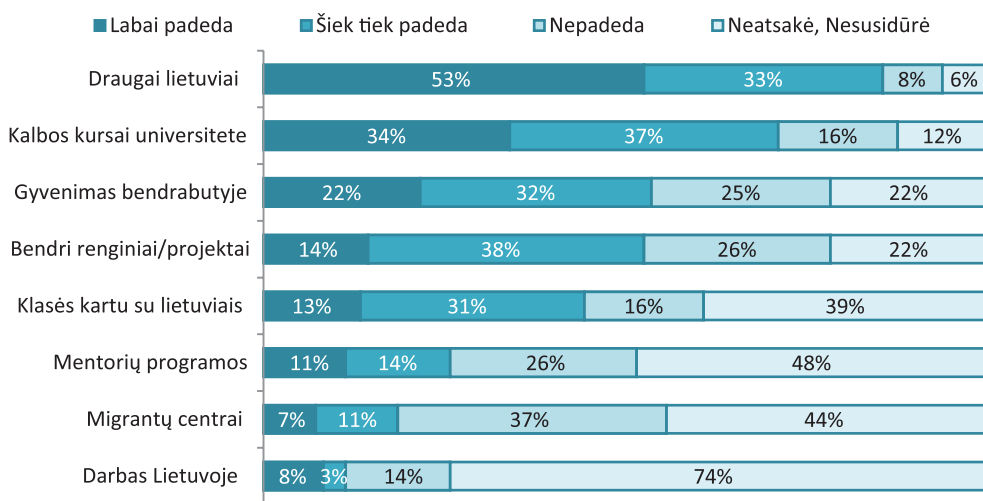
Pokalbių metu trečiųjų šali studentai jau spontaniškai nurodė, kad sėkmingiau integruotis į Lietuvos visuomenę jiems trukdo ir šiuo atveju nepakankamos universiteto pastangos, kurios labiausiai pasireiškia apgyvendinant studentus tik užsieniečiams skirtuose bendrabučiuose arba kur užsieniečių yra didžioji dauguma – tokiu būdu apribojamos galimybės dažniau bendrauti su lietuviais studentais: „*Trūksta bendravimo su vietiniais gyventojais, bendrų renginių. Nes dabar, pavyzdžiui, ir gyveni tarptautiniame bendrabutyje, kur aplink vien užsieniečiai, pas mus gal tik dešimt lietuvių gyvena pas-tate. Nežinau, kodėl jie tokį kaip getą sukuria*“ (VU studentas, Serbija).

Tuo tarpu migrantų bendruomenių nebuvimas integraciją apsunkina mažiausiai – tik penktadaliui (20 proc.) tyrime dalyvavusių užsienio studentų. Pokalbių su tyrimo dalyviais metu vyravo bendra nuomonė, kad migrantų bendruomenės daugeliu atveju yra neaktualios: dažniausiai, pasak tyrimo dalyvavusių studentų, pagalbos ir paramos jie gauna iš kartu studijuojančių užsieniečių studentų („*Man labai padėjo tie pirmi studentai iš Pakistano, su kuriais aš susipažinau, vos atvykęs į Lietuvą. Jie man paaiškino, kur ką daryti, kur eiti. Jie buvo mano bendruomenė*“, – LSMU studentas, Pakistanas) arba iš universiteto tarptautinių ryšių skyriaus darbuotojų.

5.3 Integraciją lengvinantys veiksniai

Apibendrinant tyrimo duomenis, galima teigti, kad **integruotis Lietuvoje užsienio šalių studentams labiausiai padeda draugai bei universitete organizuojami kalbos kursai**. Kiek mažiau, tačiau integraciją taip pat palengvina gyvenimas bendrabutyje, bendri renginiai, projektai ir pas-kaitos, vykstančios kartu su lietuviais. Tuo tarpu mažiausios įtakos užsienio studentų integracijai turi mentorių programos, migrantų centrai ir darbas Lietuvoje. Pastarasis veiksnys, tikėtina, įta-kos neturi dėl ribotų galimybių dirbti studijų metu (74 proc. tyrime dalyvavusių užsienio studen-tų nurodė nesusidūrę su šia galimybe).

36 pav. Integraciją Lietuvoje lengvinantys veiksniai

Procentai skaičiuojami nuo visų apklaustųjų, N=97.

Pokalbių su respondentais metu aptariant atskirus, integraciją Lietuvoje lengvinančius veiksnius, paaiškėjo, kad lengviau integruotis padeda draugystė tiek su lietuviais, tiek su kitais užsieniečiais studentais. Pasak tyrimo dalyvavusių studentų, draugai yra vienas pagrindinių integraciją lengvinančių veiksnių: „Mano buto savininkas man labai padeda. Kai aš atvykau į Vilnių, jis mane pasiėmė ir parodė skirtingas lankytinas vietas, parduotuves... Tai buvo labai miela. Dabar jis kiekvieną mėnesį sako: „o žinai, nauja parduotuvė atidaryta. Ar nori eiti su manimi?“ ar ką nors panašaus“ (EHU studentė, Baltarusija), „Bendravimas su vietiniais armėnais man labai padėjo“ (MRU studentas, Armėnija), „Dabar, kai aš turiu daugiau draugų, man čia lengviau tampa. Lietuva tampa man įdomesne šalimi“ (KTU studentas, Nigerija), „Labai labai palengvina draugai. Atvykusi čia žinojau tik 2 žmones, po savaitės 15, o po to jau gal kokia 40“ (ISM studentė, Rusija).

„Kokiu 80 proc. integruotis man padėjo tas faktas, kad aš radau čia draugų, su kuriais aš galėjau eiti į kokius nors renginius ir ten bendrauti su lietuviais“, – LCC studentė, Kazachstanas

Gyvenimas bendrabutyje ir dalyvavimas bendruose su lietuviais kultūriniuose renginiuose, kursuose ar projektuose⁵ taip pat, anot studentų, prisideda prie sėkmingos integracijos: „Mūsų universitetas organizuoja festivalius ar programas... Pavyzdžiui, mes turėjome didelį pikniką,

„Labai padeda visokios šventės mieste, ten krepšinio rungtynės... Vis tiek esi tarp žmonių, kažkur dalyvauji... Tai leidžia geriau suprasti vietinę kultūrą“, – LSMU studentas, Pakistanas

kur buvo mūsų universitetas ir VU ir iš kito, aš manau, politikos universiteto... Mes žaidėme kartu, mes valgėme, kalbėjome... Tai buvo labai miela, draugiška... Aš manau, kad tokios programos tikrai padeda mums susieiti, būti kartu su lietuviais studentais ir mano amžiaus žmonėmis. Taip pat mano draugai lanko vairavimo kursus. Jie kalba su lietuviais mentorais ir su lietuviais, kurie taip pat mokosi vairuoti“ (EHU studentė, Baltarusija).

Nors pokalbių metu studentai užsiėmimus universitete su lietuviais vertino kaip veiksnį, padedantį integruotis, tačiau didelė dalis studentų nurodė neturintys bendrų su lietuviais paskaitų: „Ne, neturime, nors man visai patiktų“ (MRU studentas, Nigerija).

Migrantų bendruomenės, anot tyrimo dalyvių, yra mažiau aktualios, tačiau fragmentiškai minėti ir pavieniai atvejai, kai migrantų organizacijos padėjo integruotis Lietuvoje, asistavo, pagelbėjo ieškant psichologinės bei teisinės pagalbos: „Migrantų bendruomenė labai padėjo. Man reikėjo psichologo, jie surado. Man reikėjo teisininko, jie surado teisininką. Jie yra „konsultacinis centras migrantams“⁶“ (VGTU studentas, Azerbaidžanas).

„Darbas padeda integruotis – po pirmos dienos greit išmokau verslo kalbos“, – ISM studentė, Rusija.

5 Pokalbių su studentais metu EHU studentai dažnai minėjo „LitPro“ projektą ir jo veiklą. „LitPro“ – socialinis ir kultūrinis projektas, kurio tikslas – skatinti dialogą tarp Lietuvos ir Baltarusijos. Projektas vykdomas nuo 2007 m. EHU. Svetainė - www.litpro.lt.

6 Respondentas kalbėjo apie projektą – konsultavimo ir informavimo centrą „Centre PLUS“, esantį A.Smetonos gatvėje, Vilniuje, kuriame teikiamos konsultacijos ir informacija trečiųjų šalių piliečiams. Svetainė – <http://www.facebook.com/centrasplus>. Taip pat tarp minėtų migrantų centrų buvo vadinamoji Baltijos ir Turkijos draugija „Balturka“, veikianti nuo 2008 m. Svetainė – www.balturka.lt.

*„Kartkartėmis
apsilankau protestantų
bažnyčioje čia, Vilniuje.
Ten geri tokie žmonės,
pabendraujam, daug man
ką apie Lietuvą paaiškina“,
– EHU studentas,
Baltarusija*

Dėl ribotų galimybių itin maža dalis apklaustųjų nurodė dirbantys Lietuvoje, tad atitinkamai darbas Lietuvoje vertinamas kaip mažiausiai integraciją lengvinantis veiksnys. Vis dėlto, analizuojant išskirtinai dirbančiųjų patirtį, galima teigti, kad darbas Lietuvoje labai padeda integruotis, tad galimybė dirbti labai paskatintų studentų integraciją.

Kiti jau spontaniškai respondentų nurodyti veiksniai, padedantys užsienio studentams geriau adaptuotis Lietuvoje, yra rusų ir/arba anglų kalbų mokėjimas bei lankymasis tikinčiųjų

maldos namuose: „Čia labai padeda susikalbėti tai, jog moku rusiškai“ (VU studentė, Kirgizija), „Teatras... ir studentiškos nuolaidos man padeda integruotis [šypsosi]. Jų dėka galima dažniau kur nors lankytis, tai tas irgi labai padeda“ (LCC studentas, Ukraina), „Cerkvė. Aš, tiesa, einu į rusų stačiatikių cerkvę, tačiau tai vis tiek kažkiek padėjo, nes aš ten bendrauju su žmonėmis, kurie čia gyvena“ (LCC studentė, Ukraina).

6. Respondentų siūlymai, kaip skatinti užsienio studentų pritraukimą į Lietuvą

Tyrimo metu respondentų paprašyta pateikti siūlymų, kaip galima būtų pritraukti daugiau potencialių studentų į Lietuvą ir kokios reikalingos permainos dabartinėje sistemoje. Toliau pateikiami tyrimo metu išdėstyti subjektyvūs studentų siūlymai, kurie nebūtinai gali būti įgyvendinami ar atitinka geriausią Lietuvos interesą.

Gauti studentų pasiūlymai iš esmės apima keturias bendras sritis:

1. **Migracijos proceso lengvinimą,**
2. **Sąlygų įsidarbinti lengvinimą,**
3. **Studijų proceso tobulinimą,**
4. **Rinkodaros priemonių „stiprinimą“.**

Toliau pateikiamos studentų rekomendacijos kiekvienai nurodytai sričiai.

1. Migracijos proceso lengvinimas

- Teikti **daugiau informacijos apie LLG Lietuvoje įsigijimą** bei apskritai **supaprastinti šio dokumento gavimo procesą**: „Kartais, jei nori sužinoti informacijos apie leidimų gyvenimą, tu turi susitikti su daug žmonių, ar klausytis gandų. Interneto puslapis ar brošiūra su dažniausiai užduodamais klausimais būtų nuostabu“ (EHU studentė, Baltarusija), „Migracijos tarnyboje turi būti žmogus, kuris paaiškintų, kur ir kaip gauti, pasiimti vieną ar kitą dokumentą. Reikėtų dokumentų pavyzdžių kokių reikia“ (MRU studentė, Baltarusija), „Vietoj to, kad padarytų 4 metų studentišką vizą, mes turim kasmet eiti į migracijos tarnybą ir prašyti leidimo likti šalyje kaip imigrantai. Tai yra labai komplikuota. Ir dar tie mokesčiai... aš geriau sumokėčiau iškart 500–600 eurų ir iškart gaučiau vizą 4-iems metams, negu mokėt kasmet po 100 eurų“ (LCC studentas, Kosovas).
- Gerinti migracijos tarnybos darbuotojų darbo stilių bei **anglų kalbos žinias**, kadangi studentams, ypač anglakalbiams, tenka susidurti ne tik su kalbos barjeru, bet ir nemandagiu, kartais net šiurkščiu elgesiu, kurio nesitikima iš valstybės – ES narės tarnautojų: „Manau, kad anglų kalbą reiktų padaryti labiau prieinamą žmonėms. Ta prasme, su ta pačia migracijos tarnyba... Aš žinau, kad tie studentai, kurie tik angliškai moka, pvz., atvyko iš Afrikos ir nemoka rusiškai. Tai jiems reikia su kažkuo ten eiti ir ten jau aiškintis. Nes migracijos tarnybos darbuotojų anglų kalbos žinios yra labai ribotos. Neužtenka tų kalbos įgūdžių čia žmonėms. Man tai su rusų kalba čia lengva, nes praktiškai visi žmonės čia rusų arba moka, arba kalba, todėl be vargo gali susikalbėti (LCC studentas, Kirgizija), „Reikia kaip nors motyvuoti darbuotojus, kad jie labiau šypsotųsi. Jų darbas – padėti žmonėms, o ne jų nekęsti“ (VGUTU studentas, Turkija).

„Siūlau ką nors daryti su migracijos tarnybos darbuotojais, nes ten kaskart bloga darosi, o juk jie iš dalies reprezentuoja šalį užsieniečiams“, – LCC studentas, Albanija

- Įgyvendinti **mentorstės programą** bei tobulinti jau veikiančias programas, kad studentams, kurie dar tik rengiasi atvykti į Lietuvą ar čia jau gyvenantiems, būtų lengviau susitvarkyti su kilusiomis problemomis: „VGTU galėtų sukurti mentorius poziciją. Čia aš žinau mažiausiai 15 studentų iš Turkijos, yra azerbaidžaniečių studentų. Galiu pasakyti, kad yra 25 studentai. Čia nėra jokio mentoriaus. Galėtų būti kaip Erasmus ofise mentorius. Visi ateina pas mane. Visi žino, kad aš gerai sutariu su tarptautiniu ofisu ir kad aš galiu padėti. Tačiau universitetas neduoda man jokios misijos. Aš turiu patirties, kas nors kitas turi patirties... universitetas nepanaudoja tų žmonių. Studentams tikrai reikia tokios sistemos“ (VGTU studentas, Turkija), „Galėtų būti orientavimo programos – tiesa, jos jau pradėdamos. Taip pat galėtų duoti katalogą, kur apsipirkti, kur nuvykti“ (LSMU studentas, Libanas), „Tobulinti mentorių programą reiktų. Trūksta renginių, skirtų atvykusiems studijuoti iš kitų šalių. Universitetas ar kitos organizacijos (pvz., AIESEC) galėtų organizuoti daugiau kelionių, ekskursijų“ (VU studentas, Ukraina).

„Sunkiausia, kad nėra jokio atsakingo žmogaus, kuris tik atvykus užsieniečiui iš karto asako, kur, kada ir ką reikės padaryti. Man padėjo tik tokie patys užsieniečiai studentai“, – MRU studentė, Baltarusija

- Įsteigti ambasadą Afrikoje arba kitaip palengvinti Lietuvos vizos gavimo procedūrą Afrikos piliečiams: „Jeigu aš turėčiau galimybę patarti Lietuvos valdžiai, patarčiau jiems įsteigti ambasadą Afrikoje. Jeigu ne Nigerijoje, tai bent jau Pietų Afrikos Respublikoje. Jeigu būtų ambasada Nigerijoje, tai čia atvyktų tikrai daugiau studentų iš Afrikos, ne tik iš Nigerijos. Daug žmonių su manimi kontaktuoja. Jie nori čia atvykti. Bet sudėtingiausias dalykas yra vizos gavimo procesas. Ir kai pasakai kam nors, kaip visa tai vyksta, jie praranda norą čia vykti. Nes tas procesas yra labai sunkus ir varginantis, ir kainuoja daug“ (KTU studentas, Nigerija).

2. Sąlygų įsidarbinti lengvinimas

- Kliūtys, siekiant įsidarbinti Lietuvoje, – tai kliūtys apskritai vykti į Lietuvą, todėl, norint keisti šią situaciją, būtina, pasak tyrime dalyvavusių studentų, **sudaryti palankias įsidarbinimo sąlygas studentams ne ES piliečiams**: „Reikėtų leisti dirbti tiems studentams, kurie atvyko ne iš ES šalių. Nes mes net universitete nieko negalim daryti. Dauguma studentų yra iš ne ES šalių ir turi gana mažai pajamų ir todėl darbas universitete labai padėtų. Bet mums neleidžia. Mes tik savanoriais galime būti“ (LCC studentė, Ukraina), „Tai jau 100-qjj kartą pasikartosiu, kad reiktų leisti dirbti. Jeigu aš turiu legalią galimybę dirbti Lietuvoje, kodėl man neleidžia dirbti? Juk mokslas čia yra mokamas ir aš turiu pats mokėti ir už pragyvenimą, ir studijas, ir už visą kitą. Taip kad aš netgi turiu galimybės dirbti, tačiau nėra tam leidimo“ (MRU studentas, Armėnija), „Tiems studentams, kurie gyvena čia ilgą laiką, kurie čia studijuoja, pvz., visus 4 metus, tai tikrai reikia kažką jiems pasiūlyti, pateikti galimybę įsidarbinti ar kokią praktiką atlikti... kad būtų lengviau“ (VU studentas, Sirija).

„Turėtų būti lengvesnė galimybė čia įsidarbinti. Jeigu žmonės galvoja, kad po studijų jie negalės čia dirbti, tai jie dvejoja, ar išvis verta čia važiuoti. Tai būtų gerai, kad bent jau būtų galimybė dirbti studijų metu“, – LSMU studentas, Pakistanas

3. Studijų proceso tobulinimas

Remiantis respondentų nuomone, daugiau studentų į Lietuvą taip pat atvyktų, jeigu būtų koreguojamas studijų procesas ir apskritai studijų pasiūla:

- Studentų teigimu, reikalinga sukurti **daugiau studijų programų, kurios būtų dėstomos anglų kalba**: „Galima būtų įvedinėti naujas programas į universitetus. Kalbant apie mūsų universitetą, jeigu būtų programų, kurios būtų dėstomos tik anglų kalba, tai jos surinktų žymiai daugiau studentų, kadangi šiaip mūsų universitetas yra rusakalbis universitetas ir žmonės iš artimojo užsienio – lenkai, čekai – jie negali čia atvažiuoti mokytis, nes jie nemoka rusų kalbos. Ir pagal Erasmus Campus pas mus labai mažai žmonių atvažiuoja vien tik dėl kalbos. Programos pas mus geros, bet rusų kalba“ (EHU studentė, Baltarusija), „Reikėtų plėsti mokymosi kalbų spektrą (kad galima būtų studijuoti kuo įvairesnėmis kalbomis). Taip pat, kad būtų kuo daugiau kursų kitomis kalbomis, ne lietuvių“ (KTU studentas, Rusija). Taip pat, pasak studentų, būtina **tobulinti dėstytojų anglų kalbos žinias**.

„Reikėtų geriau išmokyti dėstytojus anglų kalbos, kad jie galėtų lengviau ir kokybiškiau reikšti savo mintis, dėstyti idėjas...“, – LSMU studentas, Pakistanas

- **Stiprinti lietuvių kalbos mokymąsi ir pratęsti kursų lankymo laikotarpį**, nes vienas iš integracijos procesą stabdančių veiksnių yra lietuvių kalbos nemokėjimas: „Svarbiausia, kad prieš tai, kai studentai pradėtų studijas, reiktų kaip kitose šalyse 1 metus rengti sustiprintas lietuvių kalbos pamokas. Nes tada viskas lengviau bus... Nes tas kalbos barjeras viską apsunkina. Visą laiką gi universitete nesėdėsi – nori kur nors ir išeiti, ką nors sužinoti... netgi tą patį būtų išsinuomoti. Be kalbos gi išvis sunku“ (LCC studentas, Ukraina), „Dėl kalbos, tai būtų gerai atvykti čia prieš metus, mokytis kalbos – kad tokie kursai būtų – o tada jau pradėti mokslus“ (EHU studentas, Baltarusija), „Pirmiausia reikėtų užsieniečiams padaryti kalbos kursus. Ne tokius kaip dabar – tik dvi savaitės, bet ilges kalbos kursas“ (VU studentė, Ukraina).
- **Skirti stipendijas**, nes daugelyje universitetų nėra galimybės gauti stipendijos ir dėl to Lietuva vertinama kaip mažiau patraukli studijų šalis potencialiam studentui: „Stipendijos tikrai pritrauktų daugiau žmonių. Dabar jos pradėtos skirti, bet jos dar mažos (LSMU studentas, Indija), „Stipendijų programos – tai patrauktų“ (LSMU studentė, Indija), „Stipendija yra labai svarbu. Aš nežinau, kaip surasti stipendijas doktorantūrai. Turkijoje universitetas duoda stipendijas“ (MRU studentas, Turkija).
- **Suteikti išsamesnę informaciją apie būsimas studijas**, kadangi, pasak studentų, jie ne visada žino, ko tikėtis iš studijų Lietuvoje: „MRU turėtų informuoti, kad aš būsiu vieningas studentas. Galbūt man tiesiog nepasisekė. Jie turėtų suteikti visą informaciją“ (MRU studentas, Gruzija), „VU puslapyje turėtų būti pateikta visa informacija apie studijas. Turėjo mane perspėti apie mokymosi sistemą, nes aš kai atvažiauvau, aš atsivežiau visus daiktus metams su puse“ (VU studentė, Ukraina).

4. Rinkodaros priemonių „stiprinimas“

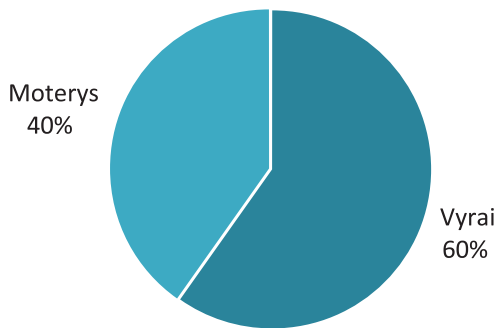
- Respondentų nuomone, Lietuvai pavyktų pritraukti daugiau studentų tuo atveju, jeigu plačiau būtų skelbiami ir **reklamuojami tiek atskiri universitetai** – jų studijų kokybė, programos, mokymosi sąlygos, **tiesiogiai Lietuva**, kaip studijų šalis, kadangi dažnu atveju nežinoma ne tik apie universitetą, bet ir valstybę, kurioje jis yra: „Lietuvos populiarumas yra esminis veiksnys. Pasaulis turėtų žinoti, kad yra tokia Lietuva, kad yra tokie universitetai. Jeigu pasakys 100-ai žmonių, galbūt 2 norės čia atvykti. Jeigu pasakys 10-čiai, galbūt niekas iš viso čia neatvyks. Niekas nežino apie Lietuvą“ (LSMU studentas, Pakistanas), „Lietuvai labiausiai trūksta reklamos. Aš, pvz., tik atsitiktinai apie ją sužinojau. Žmonės aplink mane net nežinojo, kur ta Lietuva yra“ (VGTV studentas, Turkija),
- „Man atrodo, kad svarbu yra suteikti informaciją ne apie institucijas, kur jie gali studijuoti, bet apie šalį, apie Vilnių, apie kultūrą, kaip gera čia gyventi“, – EHU studentė, Baltarusija
- Geriausia, anot studentų, didinti tiek Lietuvos, tiek universiteto žinomumą naudojant visame pasaulyje populiarius **socialinius tinklus**: „Daugiau turėtų būti informacijos apie studijas Lietuvoje internete, socialiniuose tinklalapiuose, daugiau reklamos, kokių nors įdomesnių video galėtų įkelti apie Lietuvą, jos kultūrą. Internetas yra pagrindinė vieta rasti informaciją“ (EHU studentas, Baltarusija). Taip pat, siekiant pritraukti daugiau studentų iš buvusių SSRS valstybių, informaciją reikėtų plačiau skleisti ne tik „Facebook“ socialiniame tinkle, bet ir „Vkontakte“, kuris minėtoje teritorijoje yra itin populiarius: „Jei mes kalbame apie Rusiją, Baltarusiją, Ukrainą, tai yra problema, nes mes kitame pasaulyje. Mes turime vyriausybės informaciją ir neturime galimybės surasti kitokios informacijos. Mūsų vyriausybė mano, kad mes turime mokytis savo šaly, dirbti savo šaly ir numirti savo šaly. Reklama internete taip pat padėtų. „Facebook’e“ ar „Vkontakte“. Manau, kad jums pasisektų, jei „Vkontakte“ reklamai skirtame plote įdėtumėte informacijos, nuotraukų ar pasiūlymų. Aš būnu „Vkontakte“ ir matau mūsų universiteto informaciją. Ir dar, jei norite pritraukti žmonių iš mūsų šalies, informacija turi būti pateikta rusų kalba“ (EHU studentas, Baltarusija).
- „Jei nori pritraukti žmonių iš rusakalbių šalių, reikia pateikti informaciją „Vkontakte“, nes „Facebook“ nėra toks populiarius“, – EHU studentas, Baltarusija
- Pasak studentų, komunikuojant apie studijas Lietuvoje, **svarbu paminėti santykinai „prieinamesnį“ pragyvenimo lygį**, palyginti su kitomis Vakarų valstybėmis, **Vilniaus tarptautiškumą, jaukumą, atvirumą kitataučiams**: „Galima pareklamuoti, kad čia pigus pragyvenimas, palyginti su kitomis ES šalimis“ (VGTV studentas, Turkija), „Žmonėms būna gaila iš čia išvažiuoti – tai mažas, jaukus, nelabai brangus miestas, kuriame gali jaustis patogiai. Šalis priklauso ES, labai tarptautinis miestas iš tikrųjų, sėdint kavinėje gali aplink girdėti anglų, prancūzų, ispanų kalbas. Visa tai ir reikėtų pabrėžti – tai atrodo labai mažas, vietinis miestas, tačiau naujas, tarptautinis“ (VU studentas, Serbija), „Populiarinti reikėtų šalies kultūrą, nes žmonėms būtų įdomu čia atvažiuoti, pasilikti ilgam laikui. Sugriauti mitus, kad čia negalima kalbėti rusiškai. Labiau būti draugiškiems posovietinėms šalims. Tai yra ne būti, o parodyti, kad esate draugiški posovietinėms šalims“ (VU studentė, Ukraina).

PRIEDAI

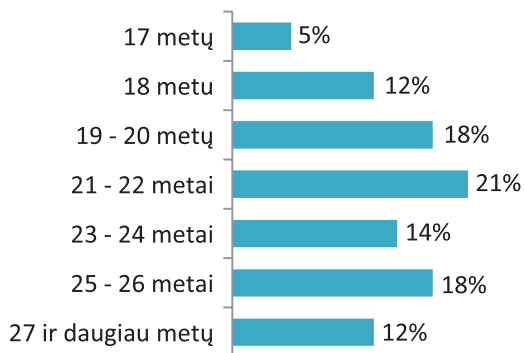
1 priedas. Respondentų charakteristikos

Apklausoje dalyvavo 97 Lietuvoje studijuojantys ne Europos Sąjungos piliečiai.

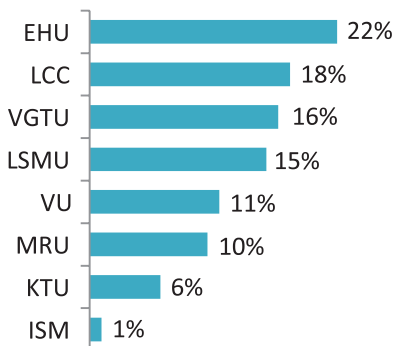
Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

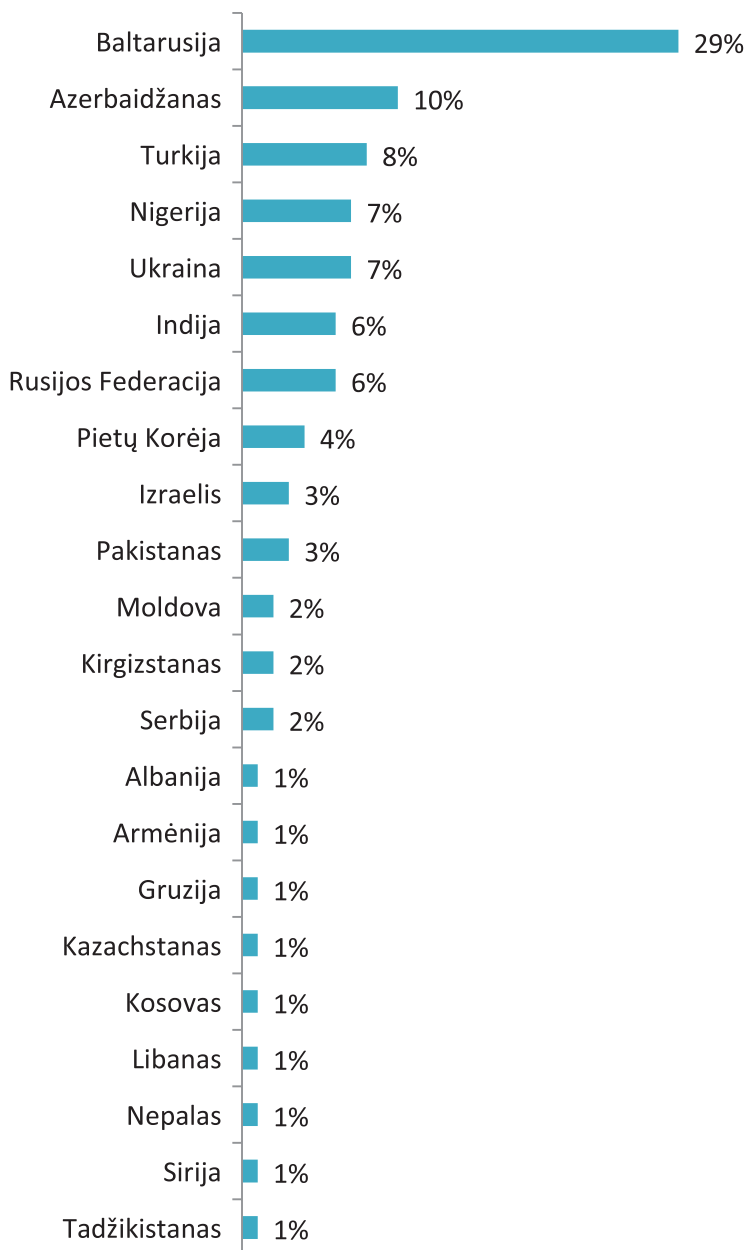
Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

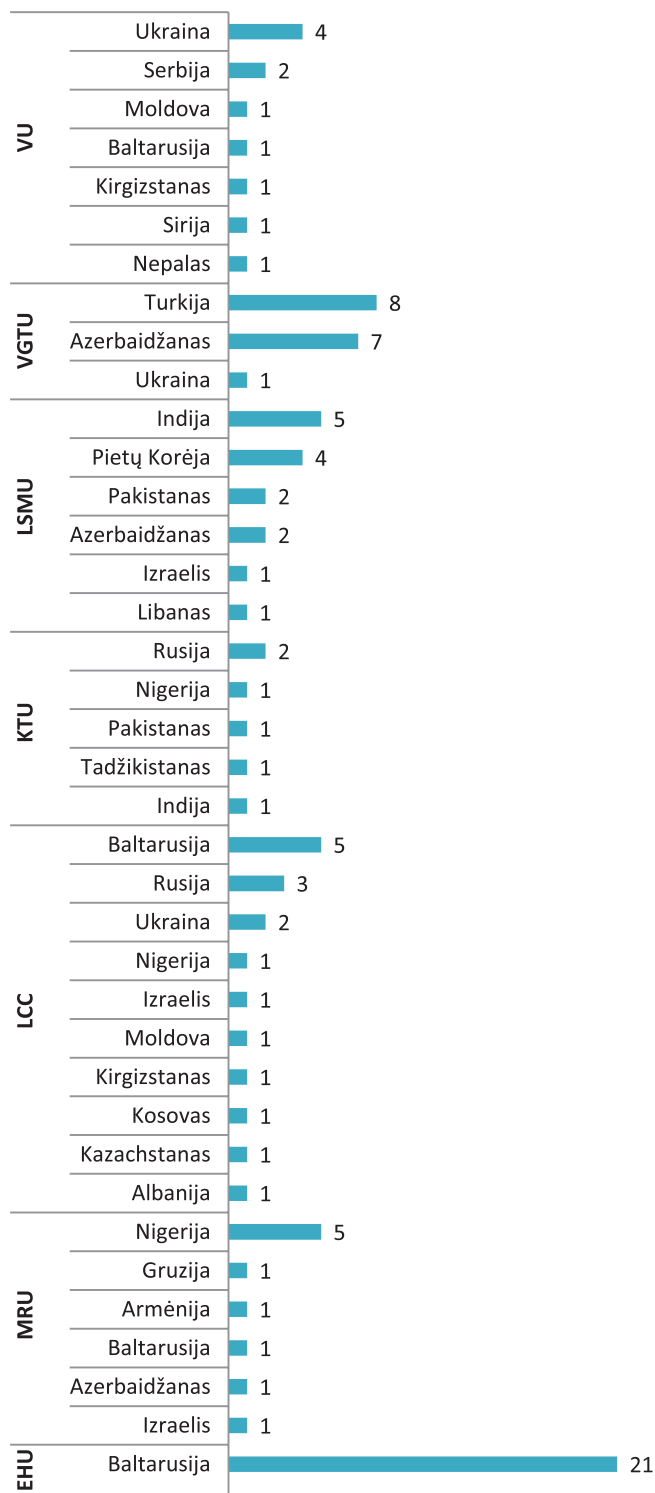
Respondentų pasiskirstymas pagal universitetą

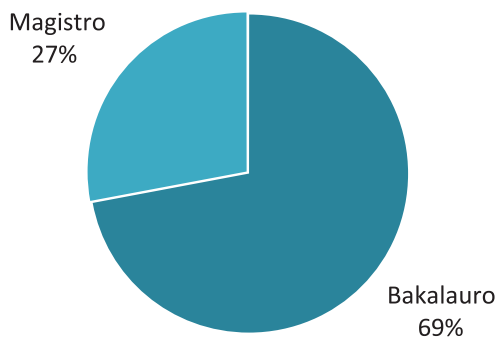
*Respondentų pasiskirstymas pagal **pilietybę***

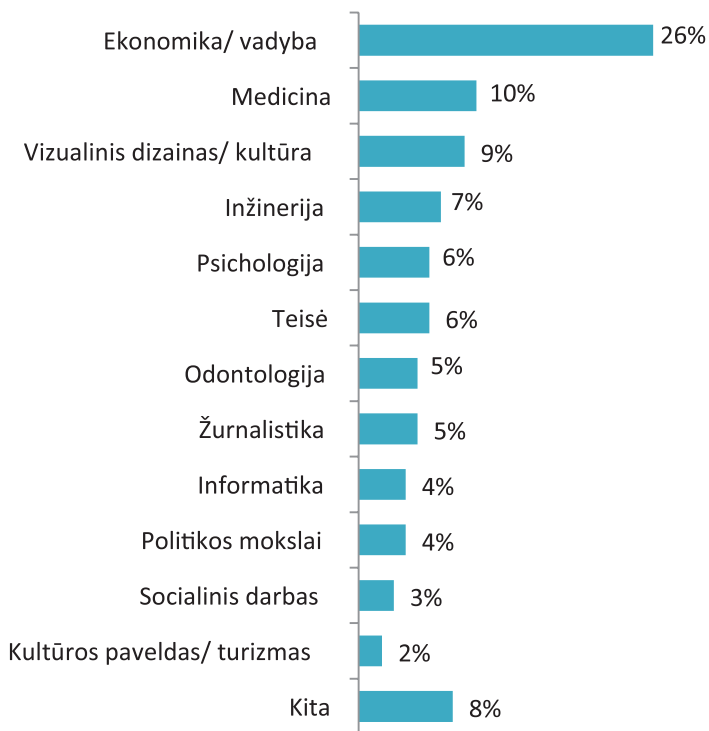
Respondentų **skaičius** universitete pagal **pilietybę**

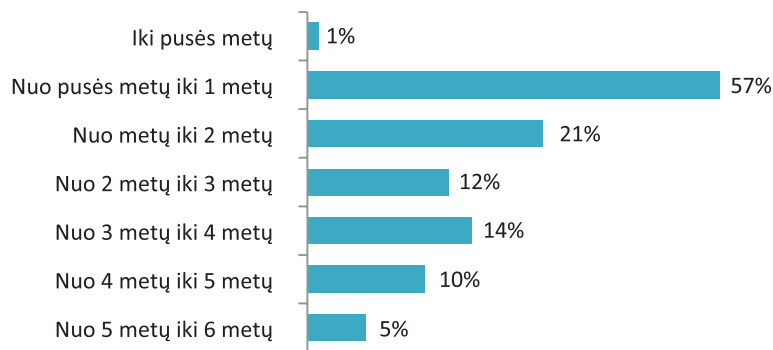
Respondentų pasiskirstymas pagal studijų pakopą

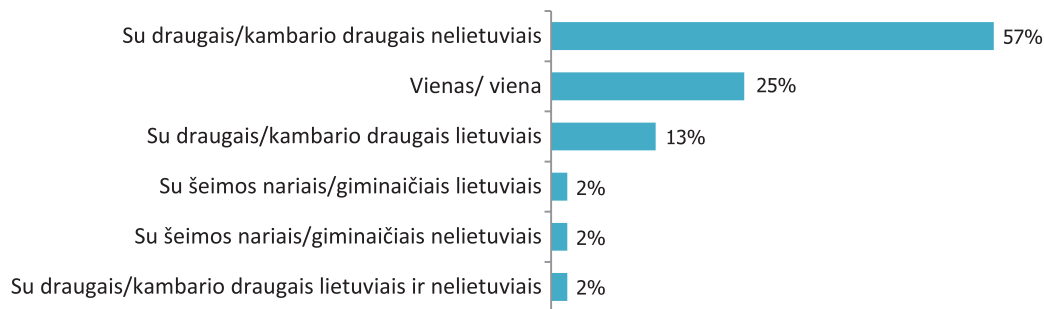
Respondentų pasiskirstymas pagal studijų programą

Respondentų pasiskirstymas pagal studijavimo Lietuvoje trukmę

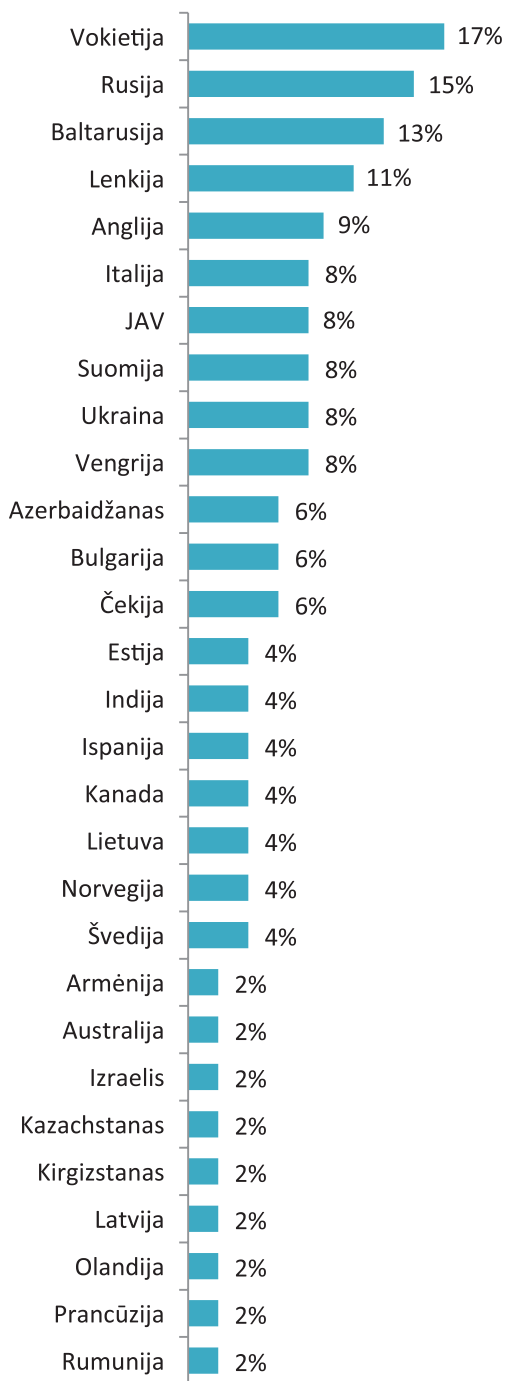

Respondentų pasiskirstymas pagal tai, su kuo šiuo metu gyvena

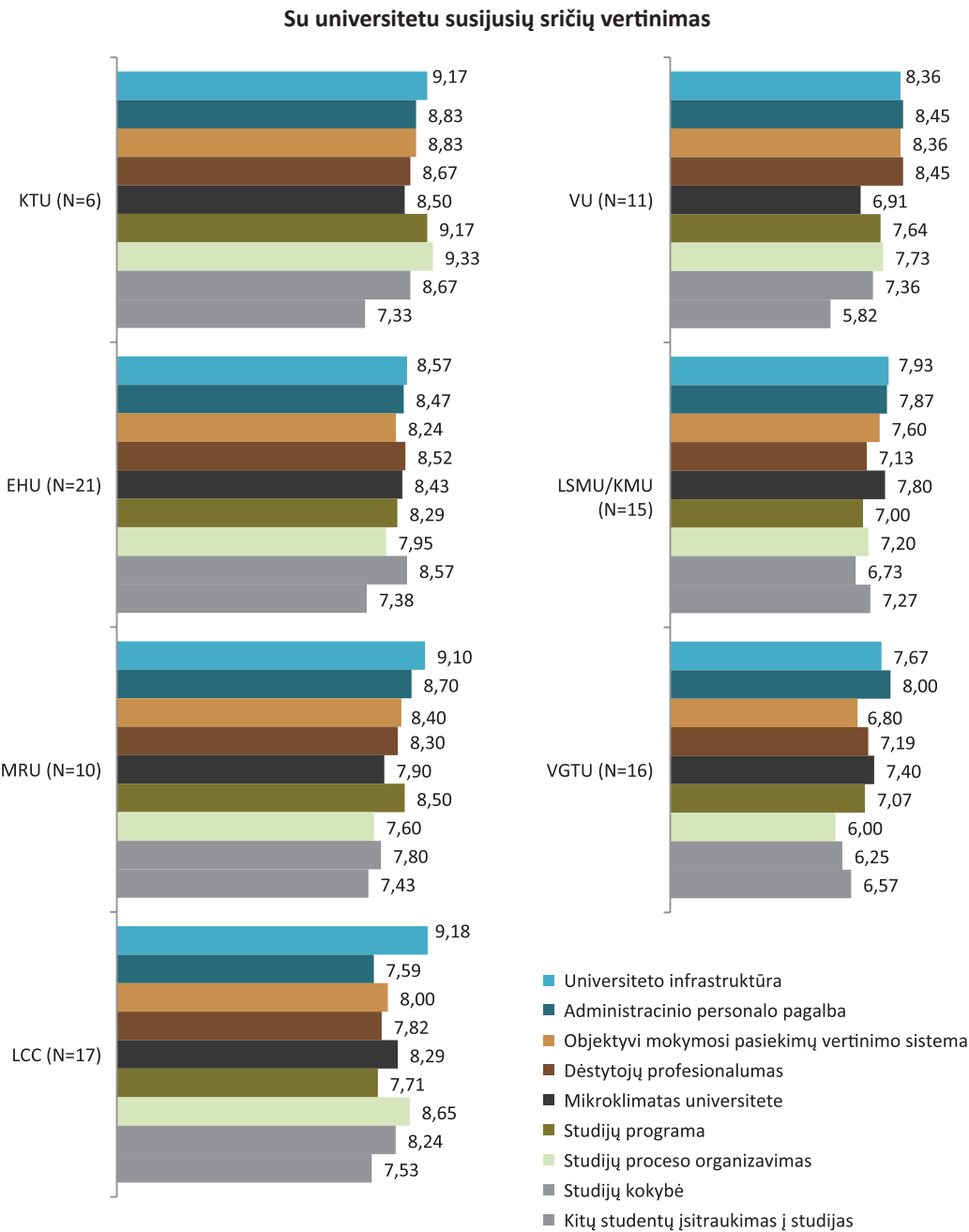

2 priedas. Kitos svarstytos šalys

Šalys, kurias svarstė rinkdamiesi studijas

3 priedas. Stipriosios ir silpnosios universitetų sritys

Pateikiami tikslinės grupės vidurkiai. Vertinimui naudojama 10 balų skalė, kurioje 1 reiškia „labai prastai“, o 10 – „puikiai“.